№ 105

ოთხშაბათი, 29 ივნისი

გაზეთის ფასი დამატებით: წელიწადში 10 მან., ექვს თვეში 5 მან. თვეში 1 მანათი.

რედაქციასთან მოლაპარაკება შეიძლება ყოველ დღე, უქმეებს გარდა, დილის 11-დან 12 საათამდე.

დასაბეჭდი წერილები რედაქციის სახელზე უნდა გამოიგზავნოს; წვრილ წერილებს რედაქცია არ ინახავს, ვრცელი წერილები ინახება ერთის თვის განმავლობაში.

ფოსტ. ადრესი: Тиф., Ред. „Иверія“.

ცალკე ნომერი 3 კაპ.

1877—1905

ივერია

ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

№ 105

ოთხშაბათი, 29 ივნისი

განცხადების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი პეტიტით პირველ გვერდზე 12 კაპ., უკანასკნელზე 10 კაპ., წლიური განცხადება—მორიგებით.

განცხადება რუსეთიდან და საზღვარ-გარეთიდან მიიღება ლ. და ე. მეტცლის და ამხ. კანტორებში—მოსკოვსა, პეტერბურგსა და ვარშავაში.

ხელის მოწერა და დასაბეჭდი ადგილობრივი (კავკასიის) განცხადება მიიღება რედაქციაში: ფრეილინის ქუჩაზე, № 5.

ტელეფონი № 922.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საჯარო ბიბლიოთეკა

დღესასწაულისა გამო შემდეგი ნომერი გამოვა პარასკევს, 1 ივლისს.

რედაქციისაგან

„ივერიის“ რედაქცია ამითი აცნობებს თავის ხელის მომწერთ, რომ, ვისაც გაზეთის ფასი მხოლოდ 1 ივლისამდე აქვს შემოტანილი და შემოსატანს ფულს დააგვიანებს, გაზეთი აღარ გაეგზავნება.

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

„ივერია“.

1905 წლის განმავლობაში რედაქცია დაურიგებს ხელის მომწერლებს

პრემიად 12 წიგნს

საერთო სათაურით: **„ივერიის ბიბლიოთეკა“**, რომელშიაც მოთავსებული იქნება: ბელეტრისტული და სამეცნიერო თხზულებანი და წერილები ქართველ და უცხო მწერალთა.

გაზეთში და საპრემიო წიგნებში იქნება მოთავსებული **სურათები** და **ილლუსტრაციები**.

გაზეთის ფასი: 1 ივნისიდან წლის დამლევამდის 5 მ. 50 კ., რომლის გადახდა ნაწილ-ნაწილადაც შეიძლება. ვინც პრემიის უკვე დარიგებულ პირველ წიგნს მოისურვებს, 50 კაპ. უნდა გამოგზავნოს მის ფასად.

ცალკე ნომერი გაზეთისა ღირს 3 კაპ.

რედაქცია იმყოფება ფრეილინის ქუჩაზე, № 5.

საფოსტო ადრესი: Тифлисъ, Редакція газ. „Иверія“.

პირველი კერძო სამკურნალო

ექიმის ნავასარდიანისა

(კუკიაში, ვორონცოვის ძეგლის პირდაპირ)

ავადმყოფთ იღებენ ექიმები ყოველ დღე, კვირა დღეებს გარდა.

დილაობით:

მ. უ. ჩიქოვანი.—9 საათიდან 10 საათამდე—თვალის, შინაგანისა და ნერვების ავადმყოფობისა.

გ. ამეტისიანცი. 11—12 საათამდე—კანისა და ვენერიულ-ხირურგიულ ავადმყოფობისა.

ზ. ი. ბაბანასოვი—დილის 11—12 საათ.—ქალისადა ბავშვთა ავადმყოფობანი.

ქ. ი. გძელიშვილი—12—1 საათ.—ყელისა, ყურისა და ცხვირის სატკივრისა.

გ. ა. თარხანოვი—1—$1^1/_2$ საათ.—შინაგანის და ბავშვებისა.

ა. ბ. ქარაპეტიანცი. 1—$1^1/_2$ საათ. შინაგან და ბავშვების ავადმყოფობისა—სამშაბათობით, ხუთშაბათობით და შაბათობით.

საღამოობით:

ხ. ქ. აბიანცი—შინაგან ავადმყ. 7—8 საათ.

პ. ა. არდაზიანი.—აწარმოებს მიკრო-ქიმიურ და ტერიოსკოპიულ გამოკვლევას, 5—7 საათ.

ს. ტ. არშანიტაკი. 11—1 [illegible] ებს მასსაჟს მსურველთ სახლში) და აუცრის ყვავილს, გამართავს საექმო გიმნასტიკას, ექიმის დანიშვნით.

რჩევა-დარიგებისა და რეცეპტების დაწერის ფასი—ათი შაური, ღარიბთათვის უფასოდ; ფასი კონსილიუმისა და ოპერაციებისათვის — მორიგებით.

დირექტორი სამკურნალოსი, დოქტორი **ქ. გძელიშვილი.**

Первая частная лѣчебница д-ра Навасардіана.
Тифлисъ, противъ памятн. Воронцову. წლ.

ტფილისის ექიმები.

კბილის ექიმი

ივანე პ. ახალშენიშვილი

გადავიდა: ნიკოლოზისა (№ 32) და ხიდის ქ. (№ 1) კუთხეში, ავჭალის ქ. დასაწყისში, სახლი ლაზარაშვილისა. ავადმყოფებს იღებს 9—2 და საღამოს 5—7. კვირა-უქმობით 10—1-მდის.

კბილის ექიმი ნ. ტყეშელაშვილი იღებს ავადმყოფებს 9 საათიდან საღამოს 5 საათ., ოლგას ქუჩა, № 31.

გძელიშვილი კონსტანტინე—ელისაბედის ქუჩა, სახლი 13.

ალექსი-მესხიშვილი, სარდიონ სარდიონის-ძე. იღებს სადოსტაქრო ავადმყოფებსა და საშარდე-სქესებრივ ორგანოებით დასნეულებულთ ყოველ-დღე, ნაშუადღევის 5 საათიდან 6-მდე. ოლგას ქუჩა, № 15.

ვ. ს. მუსხელიშვილი—კიროჩნისა და დიდის მთავრის ქუჩების კუთხე, სახლი სვანიშვილისა, № 11. მიიღებს თვალით ავადმყოფებს: დილით 12—2 ს., საღამოთი 6—7 საათ., გარდა სამშაბათის

დიასამიძე ალექსანდრე—ლორის-მელიქოვისა და ბარონის ქუჩის კუთხე, ფოსტის პირდაპირ, მესხიშვილის სახლი, № 18 —იღებს ავადმყოფებს დილით—9—11 და საღამოთი 6—8-საათამდე.

ვაწაძე სფირიდონ—პეტერბურგის ქუჩა, საკუთარი სახლი.

გაბაშვილი გრიგოლ—კოჩუბეის ქუჩა, № 91.

ბესარიონ პაპოვი—ყელ-ყურისა და ცხვირით ავადმყოფობის ექიმი—1—2 სათ. და 5—8 საათ. მიხეილის ქუჩა, ფორერის სახლის № 157

სამხედრო წესი

—

ის ძლიერი სახალხო მოძრაობა, რომელიც მთელ რუსეთს ზღვასავით მოედო, თანდათან დიდდება, თანდათან ფართოვდება და ვრცელდება. გაზეთებში ყოველ-დღე ახალ-ახალი ცნობები იბეჭდება რუსეთის იმპერიის სხვადასხვა ადგილას წარმომდგარ მოძრაობისა და „არეულობის“ შესახებ.

მაშინ როდესაც მთელი მოწინავე პრესსა რუსეთისა ხსნას მხოლოდ ბიუროკრატიულ რეჟიმის მოსპობაში ხედავს და თავისუფლების საფუძველზე აგებულ სახელმწიფო წესწყობილებას თხოულობს,—რეაქციის მოტრფიალე გაზეთები ერთხელ კიდევ ხმას იმაღლებენ და მთავრობას მახვილისა და მათრახის ხმარებას ურჩევენ.

„ნუ თუ ახლა მაინც არ გავიღვიძებთ,—სწერს ოდესის ამბების გამო „მოსკოვის უწყება“,—ნუ თუ ახლა მაინც არ შევიგნებთ, რომ საჭიროა მტკიცე ენერგია რევოლუციის ჰიდრის დროიანად ჩასაქრობად?.. სარევოლუციო მოძრაობისაგან, რომელიც თანდათან იზრდება, რუსეთს ვერ იხსნის ამ მოძრაობისათვის რისამე დათმობა; პირიქით, დათმობა აძლიერებს რევოლუციონერთა უტიფრობას. რუსეთის ხსნა შეუძლიან მხოლოდ არა ჩვეულებრივს დროებით ღონისძიებას,—დიქტატურას: რუსეთის ყველა დიდ ქალაქებში სამხედრო წესი უნდა იქმნეს შემოღებული“...

ამ ბოლო დროს სამხედრო წესი შემოღებულ იქმნა რამდენსამე ადგილას: ბაქოში, ქუთაის-ბათუმში, ოდესაში, ლოძში, ერევნის გუბერნიაში, სევასტოპოლში, ნიკოლაევში და სხვაგანაც. გრინგმუტის გაზეთისათვის სასიხარულო ,,ღონისძიების'' ხმარება გახშირდა. გუშინ სამხედრო წესი გამოცხადდა ტფილისშიაც: დღეიდან ქ. ტფილისი და ტფილისის მაზრა სამხედრო წესის დებულებას ემორჩილება...

მკითხველს მხოლოდ მაშინ შეუძლიან სავსებით გაიგოს გრინგმუტის მეგობართა სიხარული, როდესაც იცის, თუ რა შინაარსისაა ის წესი, რომელსაც «სამხედრო წესი» ეწოდება.

„იმ დროს, როცა სამხედრო წესი მოქმედობს,—სწერს გაზ. „რუსკ. ვედ.“-ი,—მთავრობას უსაზღვრო უფლებები აქვს მინიჭებული: ქონება, თავისუფლება, ყველა ადამიანური უფლებები და თვით სიცოცხლეც კი თითოეულ პირისა, რომელიც ცხოვრობს იმ ადგილას, სადაც სამხედრო წესია გამოცხადებული, სრულიად, ყოველ კონტროლს გარეშე, დამოკიდებულია უმაღლეს მთავრობის წარმომადგენლისა და აგრეთვე დაბალ მოხელეებისაგან, რომელნიც „დამცველნი არიან სახელმწიფოს წესწყობილებისა და საზოგადოებრივის მყუდროებისა“. ნაცვლად სამოქალაქო წესწყობილებისა, სახელმძღვანელოდ ხდება სამხედრო კანონი, რომელიც ადმინისტრაციის უსაზღვრო უფლებებს აძლევს მცხოვრებლების შესახებ.

ადმინისტრაციას უფლება აქვს დაჰკეტოს სავაჭრო და სამრეწველო დაწესებულებანი; კერძო პირს აუკრძალოს სარგებლობა თავის საკუთრებითა, სახლის პატრონებს დაავალოს საპოლიციო მოვალეობანი. სავალდებულო წესების შეუსრულებლობისათვის დამნაშავე ისჯება 3 თვის დატუსაღებით ან 3 ათას მანეთამდის ჯარიმით. ყოველგვარ დანაშაულს, რომლისთვისაც სასჯელი ამ ნორმას არ აღემატება, არჩევს არა სასამართლო, არამედ თვით ადმინისტრაცია. იმავე ადმინისტრაციის უფლება აქვს თითოეული გამოძიებული საქმე, რომელიც უკვე პროკურორთან არის, უკანვე მოითხოვოს და გადასინჯოს. დანაშაული საზოგადო ხასიათისა ირჩევა სამხედრო სასამართლოში და დამნაშავეებ ცნობილს სიკვდილით სჯიან. ადმინისტრაციასვე ეძლევა უფლება „საეჭვო“ პირები სრულიად განდევნოს და გადაასახლოს შორეულ გუბერნიებში; ეძლევა უფლება კრებების აკრძალვისა, ქალაქის თვითმართველობაში მოსამსახურე პირთა დათხოვნისა და სხვ. იმავე ადმინისტრაციას შეუძლიან დაჰკეტოს სასწავლებლები, ჟურნალ-გაზეთები, გაჩხრიკოს კერძო სახლები, დააპატიმროს მცხოვრებლები და სხვა და სხვა...

ერთის სიტყვით, სამხედრო წესის შემოღებით ძირიანად იცვლება წინანდელი ცუდად თუ ბევრად მოქალაქობრივი ცხოვრება და ძალაში შედის სამხედრო წესი...

* * *

ოდესის ამბები

—

პეტერბურგი. ოფიციალური. „პრავიტელსტვენნი ვესტნიკ“-ში დაბეჭდილია: ქალაქ ოდესისა და მის მაზრის ზოგიერთ ადგილების მუშებს შორის ამ ბოლოს არსებული მღელვარება 12 ივნისს დასრულდა სხვადასხვა ქარხნებში მომუშავეთა წარმომადგენლების ყრილობით, რომელსაც უნდა გადაეწყვიტა საერთო გაფიცვის შესახები საკითხი. პოლიციამ წინდაწინვე იცოდა, რომ ამ ყრილობას უნდა დასწრებოდნენ სოციალისტ-რევოლიუციონერთა კომიტეტის წევრებიც, ამიტომ ყრილობაზე დამსწრენი ყველანი შეპყრობილ იქმნენ. ერთს შეპყრობილთაგანს, გაჩხრეკის დროს, აღმოაჩნდა წერილი რევოლიუციონერთა მებრძოლ რაზმის წევრის გილიეროვიჩისა. ამ წერილში დასახელებული იყო ერთ-ერთი ადგილობრივი ბოქაული, რომელსაც სიკვდილით დასჯა ჰქონდა გარდაწყვეტილი. მეორე დილით საპოლიციო ნაწილის მახლობლად, მართლადაც, შეიპყრეს ორი კაცი. ერთმა მათგანმა, გვარად მონისმა, მეორეს გადასცა ორი რევოლვერი და ის განაჩენი, რომლის ძალითაც დასახელებულ ბოქაულს სიკვდილით დასჯა ჰქონდა გარდაწყვეტილი. 14 ივნისს ქუჩაში შეპყრობილ იქმნა სოციალისტ-რევოლიუციონერი მარგულისი, რომელსაც გაჩხრეკის შემდეგ უპოვნეს 14 რევოლვერი თავისის ტყვიებით. ამავე დღეს, საღამოთი, ერთმა პოლიციელმა ქუჩაში შეიპყრო პოლიციისაგან ცნობილი მორტკა ციპკინი, სწორედ იმ დროს, როდესაც მას ყუმბარა მიჰქონდა სობორნი მოედანზე მდგომ ჯარში გადასაგდებად. შეპყრობილმა ციპკინმა ყუმბარა გაჯავრებით დაახეთქა და მის შემპყრობელ პოლიციელთან ერთად იქვე მოკლულ იქმნა.

ამხანაგების დატუსაღებით უკმაყოფილო მუშები 13 ივნისს გენის ქარხანასთან შეიკრიბნენ, პოლიციის ბოქაულმა სთხოვა, დაიშალენითო, მაგრამ მუშებმა ქვების სროლა დაუწყეს. ქვები ესროლეს, ცხენიდან ჩამოაგდეს და დააშავეს აგრეთვე კაზაკთა ასეულის უფროსი. ამ უფროსმა გააფრთხილა მუშები, რომ თუ სამგზით თხოვნის შემდეგ არ დაიშლებით, იძულებული ვიქნები გესროლოთო. მიუხედავად ამ გაფრთხილებისა, მუშები მაინც არ დაიშალნენ, მეორე, გაფრთხილების შემდეგ, სახლების სახურავებიდან ჯარს სროლა აუტეხეს. მაშინ უფროსმა ბრძანება გასცა, ჯარსაც ესროლნა. ჯარმა ხალხს თოფი დაუშინა. მოკლულ იქმნა ორი მუშა და ერთიც დაიჭრა. მთელის დღის განმამავლობაში, ქალაქის სხვადასხვა ადგილას, გროვდებოდნენ მუშები და ძალას ატანდნენ მექარხნეებს ქარხნები დაეკეტინათ. ქუჩებში ბარიკადებს მართავდნენ, აბრუნებდნენ ტრამვაის ვაგონებს და პოლიციელებს ესროდნენ. პოლიციელებიც სროლითვე უპასუხებდნენ. ამ დროს დაჭრილ იქმნა ხუთი გოროდოვოი. საღამოთი მუშებმა დიდი თავხედობა გამოიჩინეს. ორ ადგილას, ქალაქის განაპირას, დაიჭირეს რკინის გზის ლიანდაგი, გაანელეს 4 ორთქლმავალი, შეაჩერეს ხალხის მატარებელი, გამორეკეს მგზავრები და ვაგონებში მუშები ჩაამტვრიეს. იმ ღამეს მუშები წავიდ-წამოვიდნენ, ხოლო რკინის გზის ლიანდაგი ჯარის კაცთა ორმა როტამ დაიჭირა.

ამ მოძრაობასთან ერთად დაიწყო ოდესის მაზრის გლეხთა მოძრაობაც, თუმცა აქამომდე მებატონეებზე ძალმომრეობა არ უხმარნიათ. გლეხები თხოულობენ ხელფასის უზომო მომატებას და გარეშე ადგილებიდან მოსულ სამეურნეო მუშათა გაძევნას. როგორც თვით ოდესასა, ისე მის მაზრაში მოძრაობა ატეხილია გარეშე კაცების მიერ. 15 ივნისს მოძრაობა პირდაპირ აჯანყებად გარდაიქცა. ამ აჯანყებას ხელი შეუწყო სამწუხარო, სამარცხვინო და რუსეთის ფლოტის ცხოვრებაში უმაგალითო შემთხვევამაც.

დილის 4 საათზე ტენდაროვის სრუტედან ოდესის ნავთსადგურში მოვიდა შავი-ზღვის ესკადრის ჯავშნოსანი „კნიაზ პოტიომკინ ტავრიჩესკი''. ამ გემიდან ჩამოუშვეს ნავი და შიგ მიცვალებულის მატროსის გვამი ჩასდეს. რამდენმამე მატროსმა ეს გვამი ნაპირას გამოიტანა და დაასვენა. მიცვალებულს გულზე მიკრული ჰქონდა ბარათი, რომელშიაც ეწერა: მატროსი სმელჩუკი უდანაშაულოდ მოკლულ იქმნა აფიცრისაგან მარტო იმისთვის, რომ უხეირო საჭმელის გამო უკმაყოფილება განაცხადა. გემის აფიცრები მატროსებმა გავყლიტეთ და, თუ ვინცობაა, ნავთსადგურის უფროსებმა გაბედეს მიცვალებულის წაღება, მაშინ გემიდან ქალაქს ზარბაზნებს დავუშენთო. იმ ადგილას, სადაც მიცვალებული ესვენა, ქალაქის მუშებმა ათასობით მოიყარეს თავი და მღელვარება თანდათან გაძლიერდა, რასაც ხელს უწყობდა აგიტატორების-მიერ საგანგებოდ გამართულ მაღლობიდან წარმოთქმული სიტყვები. პროპაგანტისტები ამაღელვებელ სიტყვებით ურჩევდნენ ხალხს, ესარგებლათ ამ შემთხვევით სარევოლუციო აზრთა განსახორციელებლად. როდესაც მკვლელობის გამოსაძიებლად და ჩვენების ჩამოსართმევად ნავთ-სადგურის მთავრობასთან ერთად ნავით მივიდა ოდესის ოლქის სასამართლოს ბრალმდებელი, მატროსებმა კიჟინა დასცეს და გააგდეს. ერთ-ერთ გადარჩენილ აფიცრის ჩვენებით, ჯავშნოსან „კნიაზ პოტიომკინ“-ზე შემდეგი ამბავი მომხდარა: ჯავშნოსანი გამოვიდა სევასტოპოლიდან კვირას, 12 ივნისს, ტენდროვის სრუტეში პირველ რანგის კაპიტანის გოლიკოვის უფროსობით. ჯავშნოსანს მიზნად ჰქონდა ნაღმოსან № 267 ერთად სროლაში ევარჯიშნა. სამშაბათს, 14 ივნისს, გემის კომანდამ ოდესიდან ნაღმოსნის მიერ მოტანილი ხორცი დაიწუნა და საჭმელზე უარი განაცხადა. გემის უფროსის ბრძანებით, კომანდას თავი მოუყარეს და უფროსმა აფიცერმა, მეორე რანგის კაპიტანმა, გილიაროვსკიმ, მიმართა მატროსებს, ვინც საჭმელზე უარს არ ამბობს, წინ წამოდექითო. წინ წამოდგა მატროსების მომეტებული ნაწილი. მაშინ უფროსმა აფიცერმა დაიწყო დანარჩენ მატროსთა გვარების ჩაწერა. მატროსებმა ამ წუთით ისარგებლეს, წამოავლეს თოფებს ხელი და ჩასდეს შიგ პატრონები. აფიცერმა სადარაჯო რაზმს უბრძანა აჯანყებულებისათვის ესროლათ, მაგრამ ბრძანება შეუსრულებელი დარჩა. მაშინ იმან გამოსტაცა ერთს დარაჯს ხელიდან თოფი, ერთს აჯანყებულს მატროსს ორჯელ თუ სამჯერ ესროლა და სასიკვდილოდ დასჭრა. ამის შემდეგ აჯანყებულებმა დაუწყეს სროლა აფიცრებს, გემის სხვადასხვა კუთხეებში სათითაოდ დაეძებდნენ მათ და, სადაც მოასწრებდნენ, ხოცავდნენ. ამგვარად, მოკლულ იქმნა გემის უფროსიც. ზოგიერთი აფიცერი ზღვაში ცვიოდა, მაგრამ მატროსები იქაც ხოცავდნენ თოფებით და, ზოგიერთის სიტყვით, 47 მილიმეტრიან ზარბაზნებსაც ისროდნენ. მოკლულ იქმნენ, ჯავშნოსნის უფროსის გარდა, უფროსი აფიცერი გილიაროვსკი, ლეიტენანტები ნეუპოკოევი და ტუნი, მიჩმანი გრიგორიევი, პრაპორშჩიკი ლივენცოვი, ექიმი სმირნოვი და გემის კომანდის ოცდა-ათამდის კაცი. დანარჩენნი და მათ შორის ნაღმოსნის კომანდაც აჯანყებულებმა დაიმორჩილეს და, მათის ბრძანებით, სიკვდილს გადარჩენილი აფიცრები დაატუსაღეს. ჯავშნოსანზე ოცი ჯარის-კაცისაგან კომიტეტი შესდგა, რომელმაც გემის უფროსობა ჩაიბარა და დაადგინა ოდესაში წასულიყვნენ. „პოტიომკინი“ ოდესაში 14 ივნისს საღამოთი მივიდა და 15 ივნისს, დილით, მიცვალებულ მატროსის გვამი ნაპირას გამოიტანა. 16 ივნისს ქალაქ ოდესის რეიდში შედიოდა ნავთსადგურის გემი „ვეხა“, რომელიც „პოტიომკინის“ ბრძანებით გაჩერდა ჯავშნოსნის უკან. რადგანაც აჯანყების შესახებ ამ გემმა არაფერი იცოდა, „ვეხის“ უფროსი წავიდა „პოტიომკინზე“ მოხსენების ჩასაბარებლად, რადგან ის ითვლება რეიდის უფროსად. როგორც კი „ვეხის“ უფროსი გემზე ავიდა, მატროსებმა იარაღი აჰყარეს და, დანარჩენ მის აფიცრებთან ერთად, ძალით ნაპირას გადასხეს. ოდესაში „კნიაზ პოტიომკინმა“ დაიჭირა კერძო პირების კუთვნილი ასი გემი ნახშირით და, ნავთსადგურის მუშების დახმარებით, თავის გემზე გადასცალა. იმავე დროს აჯანყებულებმა აიძულეს ნავთსადგურისა და კერძო პირების გემების მუშები, მუშაობისთვის თავი დაენებებინათ. მალე ნავთსადგურში მუშაობა ერთიანად შესდგა და მთელი ნავთსადგურში აჯანყებულთა როლში გადავიდა. სამხედრო გემზე აჯანყებით ისარგებლეს სარევოლუციო მოღვაწეებმა და ოდესაში უწესოება გააძლიერეს. აგიტატორები არ დაკმაყოფილდნენ იმითი, რომ ნაპირზე შეყრილ ხალხს ამაღელვებელ სიტყვებს ეუბნებოდნენ, ისინი ნავებით გადადიოდნენ „პოტიომკინზე“ და აჯანყებულთ არწმუნებდნენ, ოდესის მთელმა გარნიზონმა იარაღი დაჰყარა და შავის ზღვის ესკადრის ყველა გემები თქვენსკენ გადმოვიდაო. ამგვარ წაქეზების შედეგმა მალე თავი იჩინა, თუმცა ქალაქ ოდესის უფროსობა გადაეცა ოდესის სამხედრო ოლქის ჯარების უფროსს. აღარეულ მუშების წინააღმდეგ ჯარი ვერაფერს გააწყობდა, რადგან, თუ ჯარი იარაღის ხმარებას დააპირებდა, ჯავშნოსნიდან მას ზარბაზნებს დაუშენდნენ. ნავთსადგურს დაეპატრონა ბრბო, რომელმაც ძარცვა-გლეჯას მიჰყო ხელი. გაძარცვეს პაკგაუზები, კერძო საწყობები, ნავთსადგურის შენობები, გემები, ჰყრიდნენ საქონელს ზღვაში, ამტვრევდნენ ღვინის ბოჭკებს და სვამდნენ ღვინოს. დაბინდების შემდეგ კი ყველაფერს ცეცხლი წაუკიდეს. გადიწვა თითქმის მთელი ტერიტორია ნავთსადგურისა, რადგან ხალხი ცეცხლის მქრობელ რაზმს ცეცხლის ჩაქრობის ნებას არ აძლევდა. როგორც ადგილობრივ მთავრობის მოხსენებიდანა სჩანს, მთლად გადამწვარა რკინის ორი პაკგაუზი, „რუსეთის საზოგადოების“ სადგური, «დუნაის ნაოსნობის“ სააგენტოები და პაკგაუზები, შპალებისა და ფიცრების საწყობი. ელექტრონის სადგური, სადგური „ოდესსა-პორტი“, ნავთსადგურის კაპიტნის სამმართველო და მრავალი სხვა შენობები და საწყობები. დაიწვა, სხვათა შორის, 20 ვაგონი, ორი გემი, ერთი „რუსეთის საზოგადოებისა“, ერთი „რუსის საზოგადოებისა“ და სამი გემიც კერძო პირებისა. რკინის გზის პაკგაუზებში შუშები ჩალეწილია, ყოველი ქონება და ნივთები წაღებულია. როგორც ამბობენ, ცეცხლშივე დაიწვა მრავალი აჯანყებულთაგანი, რომლებსაც იმდენი ღვინო ესვათ, რომ გონება დაეკარგათ. იმავე დროს აგიტატორები ყოველ ღონესა ხმარობდნენ, რომ გონება დაბნეული ბრბო ჯარებისა და პოლიციისთვის მიესიათ. ღამის განმავლობაში ხალხმა რამდენჯერმე მიიტანა იერიში ჯარზე, მაგრამ ყოველთვის უკუქცეულ იქმნა. ყუმბარებით დაჭრილია 8 ჯარისკაცი, მოკლულია ერთი. აჯანყებულების მხრივ მოკლულთა და დაჭრილთა რიცხვი ჯერ არაა გამორკვეული, მაგრამ მათი რიცხვი რამდენსამე ასს აღემატება. 16 ივნისს, უმაღლესის ბრძანებით, ოდესასა და მის მაზრაში გამოცხადებულ იქმნა სამხედრო წესები. ქალაქს ყოველ კუთხიდან შემოერტყა ლაგერიდან გამოწვეული ჯარები და უწესოებანი მოისპო. ზარალი მილიონობით უნდა დაითვალოს. უცხო ქვეყნის წარმომადგენელნი არ დაზარალებულან, რადგან მათ იცავდნენ სამხედრო დარაჯნი. 16 მაისს, საღამოს 7 საათზე, ჯავშნოსანმა „კნიაზ პოტიომკინმა“ ნაპირზე გადმოსხა 9 დატყვევებული აფიცერი, ნახევარ მილზე განშორდა ნავთსადგურს, სამჯერ გაისროლა მარტო წამლით გატენილი ზარბაზანი, რასაც, საზღვაო წესდებით, სჩადიან მატროსის დასაფლავების დროს, და ორჯელაც ქალაქს ესროლა. ყუმბარა მოხვდა ნეჟინის ქუჩაზე ერთ სახლის სახურავს და დაანგრია იგი. ადამიანთაგანი არავინ დაშავებულა. 17 ივნისს, დილის 7 საათზე, ოდესაში მივიდა შავი ზღვის ესკადრა, რომელიც შესდგებოდა ოთხი ჯავშნოსანისა და ხუთი ნ ღმოსანისაგან. ესკადრა დარაზმული გაემართა ოდესის მოლისაკენ. ამ დროს ესკადრისკენ წამოვიდა საომრად მომზადებული ჯავშნოსანი „კნიაზ პოტემკინი“. როდესაც „პოტიომკინმა'' გაარღვია ესკადრის წრე და დაუპირდაპირდა ,,გიორგი პობედონოსეც''-ს, ,,გიორგი პობედონოსეცი'' ავაციით შეხვდა ,,პოტემკინს'' და, როდესაც ადმირალის ბრძანებით ესკადრა უკან გამობრუნდა, ,,გიორგი''-ს კომანდა ეცა გემის ხიდს და ნება არ მისცა გემი ადგილიდან დაეძრათ. შემდეგ ჩაუშვეს ნავი, რომელშიაც ჩასხეს იარაღ-აყრილი გემის უფროსი და აფიცრები, ლეიტენანტ პრიგორკოვის გარდა, რომელმაც თავი მოიკლა, და ნაპირზე გადასხეს. მაგრამ ,,გიორგი''-ს მეზღვაურთა შორის უთანხმოება ასტყდა. მომეტებული ნაწილი მატროსებისა წინააღუდგა რევოლუციონერებს, სძლია იგი და 18 ივნისს, შუადღის 4 საათზე, ჩამოშორდა ,,პოტიომკინს'' და შევიდა ოდესის ნავთსადგურში. ,,პოტემკინი'' კი ზღვაში გავიდა და დასავლეთისკენ გასწია. ,,გიორგი პობედონოსეცის'' კომანდამ მაშინვე გაგზავნა ოდესის სამხედრო ოლქის ჯარების უფროსთან ერთი ბოცმანი და რამდენიმე მატროსი, რომელთაც სრული მორჩილება განაცხადეს და სთხოვეს, ჩვენი აფიცრები უკანვე დაგვიბრუნეთო. ჯავშნოსანზე გაგზავნილს გენერალ ყარანგოზოვს გემის კომანდა მორჩილებით შეხვდა და 19 ივნისს გენერალმა კახანოვმა შემდეგი მოხსენება გაუგზავნა მისს იმპერატორებით უდიდებულესობას: „გიორგი პობედონოსეც“-ის კომანდა სრულს სინანულს აცხადებს თავის მოქმედების გამო და იმედი აქვს ხელმწიფის მოწყალება მიიღოს. ამასთან კომანდამ გასცა 67 დამნაშავე ამხანაგი და ფიცი მიიღო და ცრემლებით აღიარა თავისი ცოდვა. ამის შემდეგ „გიორგი პობედონოსეცის“ უფროსი და აფიცრები თავის თანამდებობას შეუდგნენო“.—20 ივნისს საზღვაო მინისტრს ვიცე-ადმირალ კრიგერისაგან მოუვიდა შემდეგი დეპეშა: სატრანსპორტო გემ „პრუტზე“, როდესაც ის ტენდრიდან გამოვიდა, კომანდა აჯანყდა, გემის უფროსი და აფიცრები დაატუსაღა და პრაპორჩიკი ნესტერცევი და ბოცმანი კოზლიტინი მოჰკლა. „პრუტი“ მოვიდა სევასტოპოლში. კომანდამ თავისი დანაშაულობა აღიარა, უფროსი და აფიცრები გაანთავისუფლა და სთხოვა, უფროსობა ისევ ჩაიბარეთო. მე ვუბრძანე „პრუტს“, წასულიყო კამიშევის ნავთსადგურში, სადაც გამოძიებას მოვახდენთო''.

ოდესა, 20 ივნისი, ჯავშნიან გემზე „გიორგიზე“ ყველა მეზღვაური დაბრუნდა,—ყველამ პატიება ითხოვა.

ოდესა, 21 ივნისი. გენერალი ყარანგოზოვი

ოდესის და მის მაზრის დროებით გენერალ-გუბერნატორად დაინიშნა.

ფეოდოსია, 22 ივნისი. მოვიდა გემი „პოტემკინი“.

ოდესა, 22 ივნისი. სამი ჯავშნიანი გემი მოვიდა. უცხოელი კონსულები უცხოელების ზარალის ანაზღაურებას ითხოვენ. რუსეთის საზოგადოების ზარალი ნახევარ მილიონს აღემატება. გემი „პოტემკინი“ მისულა რუმინიის ნავთსადგურში კიუსტენჯიში და მოუხოვია სანოვაგე და ნახშირი, მაგრამ უარი მიუღია. აჯაყებულებს რუმინიის მთავრობამ წინადადება მისცა, იარაღი აიყარეთ და რუსეთის მთავრობას არ მიგცემთო, მაგრამ აჯაყებულები არ დათანხმებულან და გემი ბათომისკენ წაუყვანიათ.

ფეოდოსია, 23 ივნისი. ქალაქში სამხედრო წესებია შემოღებული.

სევასტოპოლი, 23 ივნისი შავიზღვის ესკადრა დაბრუნდა და თან მოიყვანა გემი „გიორგი“. ესკადრა ფეოდოსიაში მიდის.

ოდესა, 24 ივნისი. აგრარული მოძრაობა მაზრაში შესწყდა. ნავთ-სადგურის გადაწვის გამო გემების დატვირთვა შეუძლებელია. ლიონის კრედიტის ოდესის განყოფილებამ ხორბალში სესხების გაცემა მოსპო.

ფეოდოსია, 24 ივნისი. ქალაქში მშვიდობიანობა არ დარღვეულა. მცხოვრებლები ქალაქში ბრუნდებიან. ხმა დადის, „პოტემკინი“ ნოვოროსისკისაკენ წავიდაო.

ნოვოროსისკი, 24 ივნისი. მოვიდა შავი ზღვის ესკადრა „პოტემკინის“ დასაჭერად. საღამოს 10 საათზე ესკადრა სადღაც წავიდა.

სოხუმი, 24 ივნისი. ადგილობრივ მოხელეებს მოუვიდათ ბრძანება ქალაქში არ შემოუშვან გემის „პოტიომკინის“ მეზღვაურები, თუ ვინიცობაა გამოჩნდა აქა.

სტამბოლი, 24 ივნისი. ხმა დადის, რომ „პოტემკინი“ სტამბოლთან არისო.

ტუაპსე, 25 ივნისი. „პოტემკინმა“ გაიარა ბათომისაკენ. დილის 7 საათზე შავი ზღვის ესკადრა წავიდა სამხრეთისაკენ.

პარიზი, 25 ივნისი. ოფიციალური ცნობა მოვიდა, რომ გემი „პოტემკინი“ დანებდა. რუმინიის მთავრობამ ჩაიბარა გემი და ხმელეთზე 740 მეზღვაური გადასხა. აჯანყებულებმა ერთმანეთში გაინაწილეს ის ფული, რომელიც გემზე ყოფილა (750.000 მანეთამდის).

ბუხარესტი, 25 ივნისი. „პოტემკინის“ მეზღვაურები დანებდნენ რუმინიის მთავრობას იმ პირობით, რომელიც პირველ მისვლაზე ჰქონდათ გამოცხადებული. იარაღი აყარეს და უცხოელ დეზერტირებათ იქმნენ ცნობილნი.

ბერლინი, 26 ივნისი. „პოტემკინის“ მეზღვაურები უარყოფენ, — ფეოდოსიისათვის ყუმბარები არ დაგვიშენიაო. მეზღვაურებმა განაცხადეს რუმინიის მთავრობასთან, ჩვენი უფროსები მუდამ გვავიწროვებდნენო, 13 ივნისს აყროლებული და ჭიებიანი ხორცი მოგვიტანესო და 50 მეზღვაურმა ეს ხორცი სულაც ვერ მიიკარაო საჭმელად. როდესაც უკმაყოფილო პირებზე უფროსებმა იარაღი იხმარეს, ყველა აჯანყდა. მეზღვაურებთან მოლაპარაკება თვით მინისტრ-პრეზიდენტს ჰქონდა. მეზღვაურებს არ დაატუსაღებენ და რუსეთს არ მისცემენ.

ბერლინი, 26 ივნისი. მეზღვაურებს გემის აფეთქება უნდოდათ, მაგრამ რუმინიის მთავრობა არ დაეთანხმა. ნაღმიანი გემი არ დანებდა.

სევასტოპოლი, 16 ივნისი. ტყუილია უცხოელ გაზეთების ცნობა, ვითომც კრიგერს მოეკლას თავი. კრიგერს სევასტოპოლში მოელიან.

ბუხარესტი, 26 ივნისი. მოვიდა შავი-ზღვის ესკადრა.

* * *

ივანოვო-ვოზნესენსკის ამბები

პეტერბურგი. „მთავრობის უწყებაში“ დაბეჭდილია: „ვეჩერნაია პოჩტას“ № 161-ში დაბეჭდილია რამოდენიმე კორესპონდენცია ივანოვო-ვოზნესენსკიდან, რომლებშიაც, გადამეტებულად არის გადმოცემული ის ამბავი, რომელიც ივანოვო-ვოზნესენსკში მოხდა და ის ზომები, რომელიც მიღებული იყო არეულობის შესაჩერებლად. ადგილობრივი გუბერნატორი იტყობინება, რომ გაფიცვას პირველად მხოლოდ ეკონომიური ხასიათი ჰქონია და მუშებიც არ არღვევდნენ წესიერებას. ადგილობრივ ადმინისტრაციის ნებართვით მუშებმა აირჩიეს 50 დეპუტატი, რომელთაც დაერთო ნება შეგროვილიყვნენ ადგილობრივ საბჭოს დარბაზში. მუშების საერთო კრება თვით ქალაქში არ იყო ნება დართული, მათ შეეძლოთ შეგროვება მდინარე ტალკასთან, სადაც ისინი ყოველდღე თავს იყრიდნენ. როდესაც მუშებმა შეიმუშავეს თავიანთი მოთხოვნილება, — მოისურვეს ყველა მექარხნესთან ერთად მოლაპარაკება, მაგრამ მექარხნეებმა ამაზე უარი განაცხადეს და მოისურვეს მოლაპარაკება ცალ-ცალკე. ამასთანავე მექარხნეებმა გამოაცხადეს არარაფრის დათმობა აღარ გვინდაო, ვინაიდან სხვა ქალაქებში დათმობას არაფერი სარგებლობა მოუტანიაო. 23 ივნისს ვიცე-გუბერნატორთან მივიდა მუშების დეპუტაცია, რომელმაც მოითხოვა, რომ მუშებს საკუთარ მილიციის უფლება მიეცეთ. ამაზე დეპუტატებმა უარი მიიღეს და პასუხი, რომ ქალაქში წესიერების დასაცველად საკმარისია ჯარი და პოლიცია. ამის შემდეგ ვიცე გუბერნატორმა მიიღო ცნობა, რომ საბჭოში შეგროვილი დეპუტატები თანდათან საპოლიტიკო კითხვების გარჩევაზე გადადიან, და ამიტომ მათი ნალაპარაკევის ოქმი მოითხოვა, მაგრამ მისი ბრძანება არ იქმნა შესრულებული. ამიტომ ვიცე გუბერნატორმა აკრძალა კრებები. მეორე დღეს საბჭოს წინ მოედანზე შეგროვდა დიდი ხალხი, მაგრამ გაფანტულ იქმნა; მაშინ ხალხი მეორე ქუჩაზე შეგროვდა, — წითელი დროშით და სარევოლუციო სიმღერებით გაემართა მდინარე ტალკისკენ. ამის შემდეგ ხალხის კრებას ტალკაზე ნამდვილი სარევოლუციო ხასიათი მიეცა. იქ არიგებდნენ პროკლამაციებს, ამბობდნენ სიტყვებს არსებულ წეს-წყობილების საწინააღმდეგოდ. ამნაირ უკანონო კრებების მოსასპობად ვიცე-გუბერნატორმა აკრძალა კრებები ტალკაზე, — საამისო ბრძანება გაკრული იქმნა ქუჩებში ამისდა მიუხედავად მეორე დღეს დილას ხალხმა ისევე დაიწყო შეგროვება ტალკაზე. მაშინ პოლიცმეისტერს ებრძანა თვითონ წასულიყო იქეთკენ და ხალხის შეგროვებისათვის ხელი შეეშალა როგორმე. ამასთანავე გაიგზავნა მასთან 15 სტრაჟნიკი, ასი კაზაკი და დრაგუნების ესკადრონი. პოლიცმეისტერმა ჯერ სთხოვა ხალხს დაშლა, მაგრამ რაკი მას ყურსაც არ უგდებდა არავინ, ამიტომ უბრძანა ცხენოსან სტრაჟნიკებს ხალხის გაფანტვა, რაიც შესრულებულ იქმნა. ხალხის ერთი ნაწილი ტალკიდან გაიქცა ქალაქისაკენ, აქ ორ პოლიციელს დაეცა და ძალზე გალახა. განსაკუთრებით ძალიან სცემეს პოლიციელს, რომელიც განდურინის ქარხანას იცავდა. აქ მომუშავე კალატოზები სცდილობდნენ პოლიციელის დაცვას, მაგრამ ხალხმა ისინი უკანვე გარეკა. ხალხი განდურინის ეზოში შევარდა, კანტორაში შევიდა. ზოგმა ცეცხლიც მოუკიდა შენობას. ცეცხლისმქრობელი რაზმი რომ მოვიდა, ხალხმა მას ქვები დაუშინა და ნება არ მისცა ჩაექრო ცეცხლი. ამიტომ საჩქაროდ გაიგზავნა 50 კაზაკი, რომელთაც გაფანტეს ხალხი. გამოძიებამ დაამტკიცა, რომ ჯარები მხოლოდ გაფრთხილების შემდეგ ესროდნენ ხალხს. ივანოვო ვოზნესენსკის საავადმყოფოში მხოლოდ სამი ტყვიით დაჭრილი მიიყვანეს, სამივეს ტყვია ფეხში აქვს მოხვედრილი. არავითარი ცნობა არ არის ქალის შესახებ, რომელიც თავში და ფეხში არისო დაჭრილი, ან იმ ბავშვის შესახებ, რომელიც ვითომც თავში მოხვედრილ ტყვიისაგან მოკვდაო. ოლგა კისელიოვა და ნოვიკოვი მართლა დადიოდნენ საავადმყოფოში, ასევე კიდევ რვა სხვა კაციც წამლობდა იქვე. მოწმები არ ამოწმებენ გაზეთის ცნობას იმის შესახებ, ვითომც კაზაკებს რამე ძალმომრეობა ჩაედინოთ ხალხში. დუქნები ღიაა, მისვლა-მოსვლა სრულებით უზრუნველყოფილია, ხალხი ცოტათი აღელვებულია, განსაკუთრებით ღამის არეულობის გამო.

* * *

დეპეშა

(რუსეთისა და პეტერბურგის დეპეშათა სააგენტოსაგან)

პეტერბურგი, 24 ივნისი. ოფიციალური. 21 ივნისს, ხელმწიფემ კეთილ ინება და ფერმორის სასახლეში მიიღო ორლოვის გუბერნიის საერობო საკრებულოს ხმოსანი ნარიშკინი, გენერალ-ადიუტანტი კირეევი, ზვენიგოროდის მაზრის თავად-აზნაურთა წინამძღოლი გრაფი შერემეტიევი, პეტერბურგის გუბერნიის საერობო საკრებულოსა და პეტერბურგის ქალაქის საბჭოს ხმოსანი გრაფი ბობრინსკი, კურსკის გუბერნიის თავად-აზნაურთა წინამძღოლი გრაფი დორერი, მოსკოვის ქალაქის საბჭოს ხმოსანი, მოსკოვის სტაროობრიადცებისაგან არჩეული რასტორგუევი, ნოვგოროდის მოქალაქე მატროსოვი, ზვენიგოროდის მაზრის, სოფელ პრონსკის მცხოვრები, გლეხი გრიშინი, დოროგობუჟის მაზრის, სოფელ კროპჩევკის გლეხი იაკოვლევი, მედინის მაზრის, სოფელ რობენსკის მაზრის გლეხი ნესჩატნი და რუზსკის გუბერნიის, სოფელ კონიაშინის გლეხი ბაჟანოვი. ამათ უნდა მიერთმიათ უქვეშევრდომილესი ადრესი. როდესაც უმოწყალესი ნებართვა აიღეს ადრესის წაკითხვაზე, გრაფს შერემეტიევს ბედნიერება მიეცა შემდეგი წარმოეთქვა: „ხელმწიფეო! მხცოვან მოსკოვში შეკრებილთ სხვადასხვა ქონებისა და წოდების კაცთა — სამღვდელოებამ, თავად-აზნაურობამ, გლეხობამ, ვაჭრებმა, მრეწველებმა და მეცნიერების კაცთა, რომლებიც რუსეთისადმი ერთის აზრითა და სიყვარულით არიან გამსჭვალულნი, გამოგვგზავნეს ჩვენ და მოგვანდეს თქვენ უდიდებულესობას ჩვენი გულწრფელი სიტყვა მოეახსენოთ. ჩვენ ეჭვი არ შეგვაქვს იმგვარ ხალხთა გულწრფელობაში, რომლებიც ჩვენის აზრისა არ არიან, მაგრამ ჩვენ არ ვეთანხმებით იმ გზას, რომელი გზითაც იგინი გირჩევენ განახორციელოთ თქვენი განზრახულებანი რეფორმების შესახებ“. ამის შემდეგ გრაფმა შერემეტიევმა წაიკითხა თვით ადრესი, შემდეგის შინაარსისა: „დიდებულო მეფეო! საზოგადოების იმ ნაწილის დაჟინებამ, რომელიც სცდილობს შესცვალოს, შეარყიოს ისტორიულად შემუშავებული სახელმწიფო წესი და თავზე მოგვახვიოს ჩვენის საზოგადოებრივის ცხოვრებისათვის შეუფერებელი მართვა-გამგეობა, გვაიძულა ჩვენ შევერთებულიყავით და, აი, შევერთდით ისინი, რომელთაც არა გვწამს, რომ ხალხის წარსულთან დამოუკიდებლად შესაძლებელი იყოს ჩვენის სახელმწიფოს წარმატება. მთელ ქვეყანასთან ერთად, ჩვენც გვსურს მოისპოს ის კედელი, რომელიც თანდათან იმართებოდა საზოგადო ძალებსა და თვითმპყრობელის შორის. შორეულ-აღმოსავლეთში ჩვენ თავზე დამტყდარმა უბედურებამ გაამწვავა და გააძლიერა არსებული ამბოხება, რომელიც ხელს უშლის ომის წესიერად წარმოებას, მაგრამ ჩვენა გვწამს, რომ თავის შვილთა შეერთებით და ღვთის შემწეობით რუსეთი ამ განსაცდელს ღირსეულად დააღწევს თავსა. შინაგან ამბოხების ჩასაქრობი გზა უკვე ნაჩვენები აქვს თქვენს იმპერატორებით უდიდებულესობას. სიხარულით აგვივსო გული უმაღლესის ტახტიდან, 18 თებერვალს, ნაუწყებმა ბრძანებამ თქვენის უდიდებულესობის მეთაურობით ხალხის წარმომადგენელთა მოწვევის შესახებ. ყველა რუსისათვის უძვირფასესია თქვენის უდიდებულესობის სიტყვები: „დაე დამყარდეს, როგორც ძველად ყოფილა, ერთობა მეფესა და მთელ რუსეთის შორის, დაე დამყარდეს დამოკიდებულება ჩემსა და რუსეთის შორის, — ჩემსა და საერობო მოღვაწეთა შორის და ეს დამოკიდებულება საფუძვლად დაედოს თვითარსებით რუსულ წესწყობილებასო“. ხელმწიფეო, მთელის რუსეთისა და ყველა თქვენის უქვეშევრდომილესისათვის ეს სიტყვები თავმდებია განახლებისა, ჩვენის სამშობლოს თვალსაჩინო წარმატებისა. ამ სიტყვებში ჩვენა ვხედავთ განახლებას იმ ძველის ჩვეულებისას, როდესაც მეფე — განამტკიცებდა რა თავის ძალას და იტოვებდა-რა განაჩენის სრულს თავისუფლებას — კეთილ ინებებდა ხოლმე მოესმინა ქვეყნის უკეთეს შვილთა მართლიანი და უანგარო ხმაც. როგორც ძველად, ისე დღესაც, დაე, ესევე ხმა იყოს გამომხატველი ხალხის ყოველივე გაჭირვებისა, დაე, ის ხმა იყოს მეფისა და სამშობლოს ძლიერების და დიდების მიმნიჭებელი. ჩვენის აზრით, ურთიერთ შორის არსებითად დამოკიდებულ ცალ-ცალკე ჯგუფთა წარმომადგენელნი იქმნებიან ნამდვილნი გამომხატველნი ხალხის საერთო გულისთქმისა. როდესაც თვითმპყრობელი კეთილ ინებებს და მოისურვებს ხალხსაც მოუსმინოს, უნდა იცოდეს რომელი წრე, რომელი წოდება თხოულობს ამას თუ იმას, უნდა მოსმენილ იქმნას არსებულ წოდებათა ხმა. ხოლო თუ არჩევნები არა წოდებრივი, საერთო იქმნება, — შეიძლება რომელიმე წოდების უმრავლესობა უხმოდ დარჩეს და შეძლება აღარ ექმნება გაუწყოს თავისი გაჭირვებანი. ამ გვარად ამორჩეულნი, თავის თავს ხალხის წარმომადგენლად დასახვენ და უფრო მტკიცე და მწარე ზღუდე აღიმართება ხალხსა და თქვენს შორის. ნებას ნუ მისცემ, ხელმწიფეო, რომ შენსა ღ ხალხს შორის აღიმართოს ეს ზღუდე, მთელის ქვეყნის მწუხარების დიდებულო მატარებელო, პირდაპირ, უშუამავლოდ მოისმინეთ არსებულ ჯგუფთაგან არჩეულთა ხმა, რომელიც იქმნება ხმა ამ ჯგუფთა უკეთესის შვილებისა“. ამ ადრესის წაკითხვის შემდეგ პეტერბურგის საგუბერნიო ერობისა და პეტერბურგის ქალაქის ხმოსანმა გრაფმა ბობრინსკიმ მის უდიდებულესობას შემდეგის სიტყვებით მიჰმართა: „როდესაც ჩვენმა თანამოაზრეებმა ჩვენ ამოგვირჩიეს, რომ თქვენთვის ეს უქვეშევრდომილესი ადრესი (челобитня) მოგვერთმია, აღმოჩნდნენ ისეთი ბრძენნიც, რომლებიც გვირჩევდნენ: ამ გაჭირვებულ დროს ხელმწიფე არ უნდა შეაწუხოთო. განა რა უნდა მოახსენოთ მეფესა. ომზე დაუწყებთ ლაპარაკსა თუ ზავზე, მეფემ ყველაფერი უფრო კარგად იცის, იმან იცის, რასაც თხოულობს პატივი და ღირსება იმპერიისა. ესეც რომ არ იყოს, ყველა სახელმწიფოში ამგვარ საკითხებს უმაღლესი მთავრობა სწყვეტს. დრო არ არის მეფე შეაწუხოთ თქვენის სიტყვებით, თუნდა ხალხის წარმომადგენლობის მოწვევის შესახებაც, ვინაიდან 18 თებერვლის ბრძანებაში ნათლადაა გამოთქმული მეფის ნება და სურვილი, ჩვენ მხოლოდ გულდამშვიდებით უნდა ველოდოთ ამ სურვილის განხორციელებასო, მაგრამ სხვებმა კი სთქვეს, დუმილი შეუძლებელიაო“. პირველნი ჩვენ ხომ არა ვკადნიერდებით. მაშინ, როდესაც, ზოგიერთების სიტყვები მოეფინა მთელ ქვეყანას და პრესა აღიარებს ამ სიტყვებს ხმად მთელის საერობო და მოაზრე რუსეთისას, ჩვენ — აგრეთვე საერობო ხალხს, იმ ხალხს, რომელიც ახლო ესდგება მიწასთან და რომლებიც არ თანავუგრძნობთ თქვენის უდიდებულესობის წინაშე წარმოთქმულ სიტყვებს — დუმილი ცოდვად მიგვაჩნია, მეფეო! ჩვენი ქვეყანა ფართო და ხალხმრავალია. ათასი ჯურის აზრი და ფიქრი ტრიალებს ამ ხალხში, მაგრამ რასა ფიქრობს რუსეთი — ამის თქმა არავის შეუძლია, რადგანაც რუსეთი სდუმს და ლაპარაკობს მხოლოდ რამდენიმე კაცი. ჩვენ იმდენად არ გავკადნიერდებით, რომ ჩვენ ხმას მთელი რუსეთის ხმა დავარქვათ, მაგრამ დაგარწმუნებთ კი, ხელმწიფეო, რომ ჩვენის აზრისაა მრავალი უუქვეშევრდომილესი თქვენის უდიდებულესობისა. აი, ამ უმრავლესობის სახელით ყველაზე პირველად ვევედრებით თქვენს უდიდებულესობას — რუსეთისთვის სამარცხვინო ზავს ნუ ჩამოაგდებთ. მართალია, სამძიმო, სამწუხარო და საუბედუროა ომი, მაგრამ რაც, უნდა სამძიმო იყოს იგი, ხალხის ტანჯვის ფიალას ნუ მიუმატებთ იმ სამარცხვინო ზავს, რომლის ატანაც ქვეყანას არ ძალუძს. თქვენ სთქვით, რომ უბედურება მომავალშიც მოგველისო — ჩვენ ვუერთდებით თქვენის უდიდებულესობის აზრს და მოგახსენებთ: ხელმწიფეო, თუ ხალხი გეჭირვებათ, მიიღეთ იგი, რუსეთში ჯერ კიდევ ბევრია ახალგაზდა ძალები, რომლებიც მზად არიან თავი შესწირონ სამშობლოს, ხოლო თუ ეს ძალები არა კმარა, წაგვიყვანე ჩვენ, მოხუცნიც — იქნება საგარნიზონო სამსახურისათვის მაინც ვივარგოთ იმ დრომდის, ვიდრე დიდი და პატარა არ შეიარაღდეს და საბრძოლველად არ გამოვიდეს — ნუ ჩამოაგდებ, მეფეო, სამარცხვინო ზავს. თქვენ გეჭირვებათ ფულები? ჩვენ არ გვეშინიან ზედმეტი ხარჯებისა. პირველი და უკანასკნელი ხომ არ არის, რომ რუსეთს თავისი ქონება სამშობლოს სამსხვერპლოზე შეეწიროს! თქვენ მოგახსენეს, მეფეო, რომ რუსეთის მეფე მეფე აღარ არის თავად-აზნაურობისა, მეფე აღარ არის გლეხებისაო და ჩვენ, აზნაურებს, გულმა მწარედ შემოგვკვნესა. მაშ თქვენი ძლევა-მოსილი წინაპრები რად უწოდებდნენ თავიანთ თავს რუსეთის პირველ აზნაურებად? რაც შეეხება გლეხობას, განა, ვინ გაუბედავს მას უთხრას, რომ რუსეთის მეფე იმის მეფე არ არის. არა, მეფეო, თქვენ მეფე ხართ აზნაურთა, მეფე ხართ გლეხთა, მეფე ხართ თითოეულის ჩვენთაგანისა, ვი-

ფელეტონი

ერთობა

თქვენი არ ვიცი, და მე კი ძალიან მომიხდა ერთობა! აი, ბატონო, მოგახსენოთ. ოლონდ, თუ ღმერთი გწამთ, არსადა სთქვათ, თორემ მილიცია გამიგებს, მეწევა, ჩემი ხარ ბატონი, და — მოდი შენა და ვირი ტალახიდან ამოიყვანე!

გლეხკაცობა რაღასაც აპირებსო, გვესმოდა, მაგრამ ყურადღებას არ ვაქცევდით. ასე გასინჯეთ, მაგდანმაც კი მითხრა რამდენჯერმე:

— ფქვილი და ფიჩხი იზრუნეთ, ბატონო, თორემ რაღაც ჩოჩქოლია ჩვენში, პური შემოგაკლდებათო.

დედაკაცია, აზვიადებს-მეთქი, — ვფიქრობდი.

ან რა ჩოჩქოლი უნდა ყოფილიყო? იმისთანა კეთილი განწყობილება გვქონდა ერთმანეთში, სწორედ მამა-შვილური. მიწას მოხნავდა, დღიურზე ერთს მანათს ფულად მომართმევდა და მოსავლისას მესამედს. იმდენი ღვთის წყალობა მქონდეს, რამდენი სხვაგან ნახევარსაც ბევრგან ახდევინებდნენ. ჩვენში კი მესამედს ვჯერდებოდით და ვიყავით ჩვენთვის დამშვიდებულნი, ერთმანეთის მზესა ვფიცავდით! ცხენი დამჭირდებოდა და გორს ჩასასვლელად, — ზურიას ცხენს ამოვაყვანინებდი ნახირიდან, პატრონს არც კი ვკითხავდი; დღეობაში სადმე წასვლა მოგვინდებოდა, — უარს ვერავინ გვეტყოდა, რაც უნდა გაჭირებული მუშაობა ჰქონოდა, ურემსაც შეგვიბამდა და თითონაც გვიახლებოდა... ის კი არა ბრძანოთ, საქონელს არ განდობდა და იმიტომ გიახლებოდათ. არ მოგიკვდეთ ჩემი თავი, სულს არ დამიჭერდა გლეხი-კაცი, მაგრამ რაში გამოვიყენებდი?

სხვებივით კი არ ვაწუხებდი საწყალ კაცს! ჩვენმა კონტანტილემ იცოდა, პაპიროზი რომ შემოაკლდებოდა, ორღობეში ჩაუსაფრდებოდა გლეხკაცს:

— საიდან მოგაქვს, ბიჭო, ე ფიჩხი?

— ქალიდან, შენი ჭირიმე, აი ბარათიცა მაქვს...

— ვინ მოგცა ბარათი?

— ბიძათქვენმა ალექსანდრემ.

— მერე მე რა, შენ რომ ალექსანდრეს ჩაუჩხრიალო? აბა, ათი შაური! ჰა ჩქარა! ამოყავე!

კიდევ კარგი, თუ ახლდა ის ათი შაური. თუ არა და, ურემს კონტატილეს ეზოში დაცლიდა საწყალი კაცი.

და განა მარტო კონტატილე? სხვანი უარესნი იყვნენ. ეს საშენი ქვაო, ეს ქვიშაო, ეს საძოვარიო... ვინ მოსთვლის? ხშირად ჯერ კონტანტილე აგლეჯდა ათ შაურს, მერმე ცოტა ქვევით იმისი ძმა, ბარათი კი ჯიბეში ედო საწყალ კაცს.

რას მოგახსენებდით? დიაღ, მაგდანი მეხვეწებოდა, — ფქვილი და ფიჩხი იზრუნეთ, ერთი-ორი თორნე ამოვყაროთ, თორემ ვაი თუ უპუროდ დავრჩეთო.

აი დღეს, აი ხვალ, გადიოდა დრო. ან რა უნდა მეზრუნა? ზვრის ლობე ჯერ ისევ ზამთარში ავშალე, გაზაფხულზე შემოვღობავ-მეთქი, მაგრამ გავები, ჩემი ხარ ბატონი, რა ვიცი, ეს ესაო, ეს ისაო, იმდენი ვეღარ მოვიცალე, ფიჩხი მომეჭრევინებინა და შემეღობა... ზამთარში გამომადგებოდა, სხვა არა იყოს-რა.

აღარც ფქვილი გვქონდა. ტომარა გარედ ეგდო საწისქვილოდ მომზადებული.

არცა მჯეროდა, ღვთის წინაშე, გლეხკაცების გაფიცვა. ბიჭ-ბუჭები იყვნენ, რაღასაც მიჰქარავდნენ, მაგრამ, რა მომაცონებდა, რომ ჩვენ დარბაისელ გლეხებსაც აიყოლებდნენ. ვიყავ ჩემთვის არხეინად და წარბსაც არ ვიხრიდი.

ავდგებოდით, შენ ხარ ჩემი ბატონი, პირს დავიბანდით, ღმერთს ვახსენებდით, პურს გავტეხდით და ჩვენებიანთკენ ჩავისეირნებდით. თუ სამოვარი ედგა ვისმე, ძალიან კარგი; თუ არა და უჩაიოდაც არა გვიშავდა-რა. მშვენიერი დარი იდგა, მოსავალს კარგი პირი უჩანდა, დავსხდებოდით... ქალები ქორებს გაჰყვებოდნენ. ჩვენ კიდევ გავაბამდით საუბარს, ზოგს ახალს ვიტყოდით, ზოგს ძველს, ზოგს ქალაქის არეულობას, ზოგს მართებლობის ძვირს, აქეთურს, იქითურს... ერთი-ორს მადიანად დავამთქნარებდით და კურთხეული შუადღეც დადგებოდა.

სადილის საჭმელად დავიშლებოდით.

მივიდოდით შინ... ჰა დაგითესია, რასა მკი?

არც ჩემი ქალბატონი ბძანდება შინ, არც ბავშვები. კარი ღია გახლავთ, სახლი დაულაგებელი, ეზო დაუგველი, ცეცხლი ჩამქრალი, კიდობანი ცარიელი!

დავიწყებდი დამშეული კაცი ეზოში სიარულს.

— ბიჭო, ტუჩ-მურავ! ჩვენებიანთკენ ჩაიარე, ეგრემც ღმერთი გაგზრდის, და ქალბატონს მოახსენე, — ამობრძანდი-თქო.

— სად ბრძანდება?

— რა ვიცი? კაცი არა ხარ, მონახე — მიდექ და იპოვნე.

— ბატონი ბრძანდები.

ბოლოს ქალბატონიც გამოჩნდებოდა მშიერი ბავშვებით.

— რა არის, ქალო, დაჰკრავ ფეხსა და დილიდანვე გარედ გავარდები! თითქო არც ქმარ-შვილი გყავდეს, არც ოჯახი გქონდეს!

— ოჯახი, დის და გადმოდის, თქვენმა მზემ! თქვენ შინ მეგულებოდით, ჩემო ბატონო!

— მე რა?.. საქმე მქონდა, ჩავიარე და გავერთე. სადილად არა გვაქვსა-რა?

— ბლომანჟეებს მოგართმევთ ეხლავე.

— რა გაჯავრებს, ადამიანო? ყველი და პურიო, კეთილი გულიო, ნათქვამია. შექამადს მაინც ჩასდგამდი.

— შეშას იზრუნებდი რა!

რაღა თავი შევაწყინოთ, გაავფთრებულ დედაკაცის როშვით, პატარა გიგლას ჯამით გავგზავნიდით, პატარა სოლოს პურის სასესხებლად. დადიოდნენ, დაწიალებდნენ, ჯერ ჩვენებიანთსა და მერმე სოფელში, გლეხკაცებში:

— დედამა, ერთ ჯამ შექამადს ნუ დამიჭერთოო...

— არ გვიდგას-თქოო...

— დედამა, ორი პური გვასესხეთ და ხვალ მოგართმევთოო.

— სამსედ გახლავთ! იმ კვირია რომ წაიღეთ, ჯერ ისიც არ ჩამოგიტანიათ-თქოო...

რაკი მზამზარეულს ვერას ვიშოვნიდით, ისევ მზადებას შეუდგებოდით: პატარა გიგლა ზვრის ლობეში ფიჩხს ამტვრევდა, პატარა სოლო მხალსა ჰკრეფდა, მე და ჩემი კნეინა ერთმანეთს ვამკობდით; ის უზრუნველობას მისაყვედურებდა; მიმტკიცებდა, თუ კაცი ხარ და ქუდი გხურავს, მოსამსახურე იყოლიე და იმას გააკეთებინეო... მე კი ჩემსას არ ვიშლიდი: თუ მეუღლე ხარ, კიდეც უნდა გასწიო... კარგი დიასახლისი ნაცარს მოთუთქავს და ქმარ-შვილს კი არ დაამშევს-მეთქი... თუ არა და, ერთი დღის გაპარტახებული ვენახი და თექვსმეტის დღის სახნავი... წადი შენა და მოჯამაგირეები დაიჭირე.

—

და აირია უცბად ქვეყანა...

ზღვასავით წამოვიდა შვიდი სოფლის ხალხი, ქართველი და ოსი.

— შენ, ეი! აქ გამოდი!

— რა გინდათ, ხალხო!

— ერთობას გაუმარჯოს! — შეჰღრიალა ხალხმა.

— მე რა, თქვე კურთხეულის შვილებო?

— დაიყვირე, ერთობას გაუმარჯოს-თქო.

— ერთობას გაუმარჯოს!

— მაღლა, თორემ იმისთანებს წაგითაქებ...

— ერთობას გაუმარჯოს!

გადავხედე, ერთი არსად იყო ჩვენებური: უკან მიმალულიყვნენ, ბატონმა არ დაგვინახოსო. ხალხს ოსი ბრძანებლობდა:

— აზნაურობა აღარ არის! გაიგე?

— ნუღარ იქნება რა! შიგ კი აღარა ყრიარა და!

— ნადელი გლეხისაა!

— აგრე იყოს.

— ტყეც გლეხისაა, ქალაც, საძოვარიც, წყალიც, რიყეც!

— აგრე იყოს.

— მესამედი აღარ არის! მეათედია! გაიგე, მეათედი!

— და ბარემ სულ ჩამომართვათ, შვილო, ის არა სჯობიან! მეათედი რა... ხომ სიმშილით მოვკვდი!

— ხელი მოაწერე!

— რაზე? ე ფარატინზე?!

— ფარატინზე კი არა, ერთობაზე!..

—

...გაიფიცა ხალხი. აღარც წყალი მოგვიტანეს, აღარც პური გამოგვიცხვეს, აღარც მუშად წამოგვყვნენ, მოჯამაგირეები გაიყვანეს, მეზობლობა მოგვისპეს და უმძრახად დაგვადგნენ.

ჩემი მტერიც ნუ ჩავარდნილა იმ ყოფაში! მეორე დღეს გამომცხვარი პური აღარავისა ჰქონდა.

მაგრამ გაჭირება მიჩვენეო... წამოვიკიდე, შენ ხარ ჩემი ბატონი, კოკა, რომ დაღამდა, სოფელს გარს მოვუარე, არავინ დამინახოს-მეთქი, და შინ წყალი მივიტანე.

— თქვენ, ეი, ამ წყალს გაუფთხილდით, უბრალოდ არ დაღვაროთ, თორემ ცოცხალი ვერ გადამრჩებით!

დიაღ, იმ დღეს ღამე გადმოვიტანე; მეორე დღესაც, თუმცა სოფელში გადმოვიარე, და მესამე დღეს კი აღარ დავირცხვინე და მშვენიერად გავიარ-გამოვიარე სოფელში შუადღისას, კოკა-აკიდებულმა.

მივდიოდი და თან ვნატრობდი.

— სად არის ახლა ერთი კაი ქიზიყური სახედარი-მეთქი!

არც ჩემი ქალბატონი ბრძანდებოდა გულხელდაკრებილი. რაკი მაგდანისა იმედი აღარ ჰქონდა, დატრიალდა, ბატონო, სახლი დაალაგა, ბავშვებს ეზო დაავგვევინა, ცეცხლი გააჩინა, ქოთნით შექამადი მისდგა, კიდობანშიც კი ჩაიხედა.

— გოგლი! სოლო! ჩაირბინეთ, დედა გენაცვალოთ, და, საცა იყოს და არ იყოს, პური ისესხეთ.

— რამდენი, დედა?

— რამდენიც იყოს, შვილო! ორი-სამი... ბევრი! ბევრი!

— სოფელშიც გადავიდეთ!

— ნუ, შვილო, ნუ! იქ არას მოგცემენ.

მაგრამ ეზოს არ გასცილებოდნენ ბავშვები, რომ ჩვენებიანთ მარო ამოვიდა:

— ჩვენი სესხი პურიოო!

— არ გვიდევს-თქოო!

და დაიმშა აზნაურობა.

იმისითანა ნახორხლებს გიახლებოდით, იმისთანა ნათაგვარებს, რომ მყეფარს არ გადაუგდებს კაცი. იმ ღამეს თვალი არ მომიხუჭავს. საშინელი ყოფილა სიმშილი! ისე გაურბის ძილი, როგორც ჩვენს სუდიას სამართალი!

მესამე დღეს კი ღამიანად წამომაგდო ჩემმა ქალბატონმა:

— ადგე, ალექსანდრე, ვარცლი ამიწიე.

— ვარცლი რად გინდა?

— მინდა ცომი მოვზილო.

— მერე ვინ ჩააკრავს.

— ვნახოთ.

ცომიც მოზილა, ჩემი ხარ ბატონი, თორნეც გაახურა, გუნდაც ამოიღო და მშვენივრადაც ჩააკრა. გაწითლდა, თვალი გაუბრწყინდა, ახალი პატარძალი გეგონებოდათ. იმისთანა კაკალა პურები ამოყარა, რომ უკეთესი არ იქნება. სესხებიც კი დაარიგა, რაკი მაგდანის სამუდამო აღარა ჰქონდა-რა.

ვაჟკაცნი კიდევ გარედ ვიყავით; ერთად ვმუშაობდით ყველა აზნაურები და ერთ კვირაზე ისეთი ლობე შემოვავლეთ ჩემს ზვარს, ისე მოვუარეთ ვაზს, რომ მამიჩემი ლუარსაბის დროსაც არსად ყოფილა ისე კოპწიად. ქალებიც მხარში გვიდგნენ, ღვთის წინაშე, და, ასე გასინჯეთ, ჩვენი კონტანტილეც კი არ ჩამოგვრჩა, — მეწისქვილედ დავაყენეთ:

— ოღონდ პაპიროზს ნუ გამომილევთ და ფეხს არ მოვიცვლი აქედანაო!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნაიდან მეფე სრულიად რუსეთისა, მეფეა ყველასი. მეფე ერთად-ერთი წარმომადგენელია რუსეთის ხალხისა და სხვა არავინ. ახლა, როდესაც თქვენმა უდიდებულესობამ კეთილ-ინება და ხალხის სანატრელ ოცნებას აგვირგვინებს წარმომადგენელთა მოწვევით, ჩვენ გთხოვთ, მეფეო, მოიწვიოთ წარმომადგენელი ისტორიულად განმტკიცებულ ჯგუფებიდან. ამგვარ არჩევნებს რუსეთი დიდიხანია შეჩვეული. ამგვარად არჩეული კაცები სავსებით აუხსნიან თქვენ უდიდებულესობას ხალხის გაჭირვებას, ვინაიდან არჩეულ იქნებიან საქმის მცოდნე და გამოცდილი კაცები. სხვაგვარი არჩევნები კი წამოაყენებენ ისეთ კაცებს, რომელთაც რუსეთი ძლიერ კარგად იცნობს, როგორც გამანადგურებელ ძალებს. ესენი მარტო მჭევრმეტყველები, მრავალი სიტყვაობის მოყვარულნი არიან, ისინი საკითხის ძირითად თვისებათ ლამაზ-ლამაზ სიტყვებს დაუნაცვლებენ. ისინი მეფესა და ხალხს შუა აღმართავენ ისეთ ზღუდეს, რომელიც თქვენ უდიდებულესობამდე არ მიაღწევინებს ხალხის ხმას. ხელმწიფეო, დაგვიხსენით ამ გვარის ზღუდესაგან და არჩევნები წოდებრივი დანიშნეთ. მაშინ და მხოლოდ მაშინ შეიტყობთ ხალხის გულის თქმას. შეიძლება მჭევრმეტყველურად არ იყოს გამოთქმული ხალხის გულის ნადები, მაგრამ ეს გამოთქმა იქნება ნამდვილი გამომხატველი უქვეშევრდომილეს გრძნობათა და რუსეთის აუცილებელ საჭიროებათა!“ ბობრინსკის შემდეგ გაბედნიერდა ნარიშკინი და ხელმწიფეს მოახსენა: „თქვენო იმპერატორობით უდიდებულესობავ! ნება მიბოძეთ ჩემის ამხანაგების ნათქვამს დავუმატო, რომ, ლმობიერებით მოეისმინეთ რა თქვენი გარდაწყვეტილება ხალხის წარმომადგენელთა მოწვევის შესახებ, ჩვენ განზრახვა არა გვქონია შეგვედგინა რომელიმე დასი არსებულ საზოგადოებრივ დაწესებულებიდან, არც ის ვიცით მოგვემხრობიან ეს დაწესებულებანი თუ არა, მაგრამ ის კი ვიცით, რომ ჩვენის აზრისა რუსეთის ხალხის უმრავლესობაა. ჩვენ და ხალხს ერთი აზრი, ერთი რწმენა გვაქვს. ჩვენ ვერ ვუღალატებთ ძველთაგან-ძველ დამოკიდებულებას უმაღლეს მთავრობასა და ეკკლესიასთან და არც გვეშინიან, რომ ვინმემ გვისაყვედუროს ამ აზრისათვის. იმ უბედურებათ, რომელნიც თავზე დაგვატყდა, საერთო მწუხარება გამოიწვია. უკეთესი შვილნი ჩვენის ქვეყნისა გულხელ დაკრებილნი ვერ დასხდებოდნენ და ამიტომ ჩვენ განვსაჯეთ აზრი იმ მოღვაწეთა, რომელთაც გამოსთქვეს ეს აზრი საერთო უბედურების თავიდან ასაცილებლად, მაგრამ იგი აზრი ჩვენ ქვეყნის ხმად არ მიგვაჩნია. საუკუნოებით შექმნილ რუსეთის ხელმწიფურ წეს-წყობილებას სრულებითაც არ შეეფერება ისეთი წარმომადგენლობა, რომელიც გააბატონებს ხალხის თვითმპყრობელობას. ისეთი წესი ოცნების ნაყოფია, ვინაიდან დიადის რუსეთის უფლებანი მხოლოდ მეფის პიროვნებით ხორციელდება. ამის მიუხედავად, ამ ბოლოს დროს შემაძრწუნებელი ხმები გავრცელდა—ვითომც საჭირო იყოს იმგვარი წარმომადგენლობა, რომელიც ძველებურ საკრებულოთა მსგავსად—ქვეყნის საბჭო კი არ იქნება, არამედ მას ექმნება პარლამენტარული ხასიათი—იგი ემსგავსება იმ პარლამენტებს, რომელთაც დასავლეთ ევროპაში უბრძნესი კაცები უჩივიან. თუმცა მოსკოვის სამეფო-რუსეთი მსოფლიო იმპერიად გარდაიქცა და მას დაემორჩილნენ ისეთი ხალხებიც, რომელთაც თავიანთი წარსული აქვთ და, მაშასადამე, სრული სამართლიანობა იქმნება, იმათაც თავის წარმომადგენელთა პირით გამოსთქვან თავისი საჭიროებანი, მაგრამ რუსეთს ნაციონალურის სახელმწიფოს სახე მაინც უნდა შევუნახოთ. ხმის უპირატესობა ეკუთვნის იმ ხალხს, რომელმაც შეჰქმნა დიდებული სახელმწიფო და რომელმაც იგი მწუხარება-გაჭირვებისაგან თავის მხრებით გამოიტანა. აი, ის აზრი, რომელიც საჭიროდ დავინახეთ უქვეშევრდომილესად განგვეროთხო თქვენის უდიდებულესობის საყურადღებოდ. მთელ რუსეთთან ერთად ვსთხოვთ ღმერთს დაიფაროს ჩვენი მეფე და სამშობლო ჩვენი იხსნას უბედურებისაგან“. ამის შემდეგ ბედნიერება მიეცათ და სიტყვები წარმოსთქვეს მოქალაქე მატროსოვმა და გლეხმა გრიშინმა, რომელთაც ის აზრი გამოსთქვეს, რომ მუშები და გლეხები მზად არიან ყველაფერი გასწირონ მეფისა და სამშობლოს სასარგებლოდ და წესიერების აღსადგენადაო. უმოწყალესად მოისმინა რა ხელმწიფემ ყველა ზემოდ ნათქვამი, იქ მყოფი ღირს ჰყო და უბრძანა შემდეგი: „გულითადად გმადლობთ, თქვენ ბატონებო და თქვენც ძამიებო, იმ აზრთა და გრძნობათათვის, რომლებმაც თქვენ აქ მოგიყვანათ. მე განსაკუთრებით მანუგეშებს ის გარემოება, რომ თქვენ გახელმძღვანელებთ სამშობლო ქვეყნის სიყვარული. მარტო ის სახელმწიფოა მაგარი და ძლიერი, რომელიც წმინდად იცავს წარსულის აღთქმათ. ჩვენ თვითონ შევცოდეთ და შეიძლება ღმერთი ამისათვის გვსჯიდეს. რაც შეეხება თქვენგან აღნიშნულ განსაცდელის თავიდან აცილებას, თვით ცხოვრება გვიჩვენებს გზას, იმ შეცდომათა გასასწორებლად რომელიც შეიძლება ჰქონდეს, ყველა ჩემის ქვეშევრდომის საკეთილდღეოდ ჩემ მიერ განზრახულ დიად საქმეს. მე მრწამს, რომ თქვენ ყველა ერთად, და თითოეული ცალკე, ხელს შემიწყობთ ჩვენ ქვეყანაში აღვადგინოთ მშვიდობიანობა და სიწყნარე. ამ შველას მოველი ყოველის ჩემის ქვეშევრდომისაგან და ღმერთსაცა ვსთხოვ შემეწიოს მე!

19 ივნისი.

პარიჟი. გარდაიცვალა ცნობილი მეცნიერი ელიზე რეკლიუ.

ქრისტიანია. უთველსავე სიმართლეს მოკლებულია ცნობა, ვითომც ნორვეგია ჯარის მობილიზაციისთვის ემზადებოდეს.

ფერივილი (ტუნისში). ბიზერტაში წყალ-ქვეშ მავალი ნავი „ფარფადე“ ჩაიძირა. ნავში ცამეტი კაცი იყო; ნავის ამოღებას ცდილობდნენ, მაგრამ ამაოდ; შიგ მყოფი ყველა დაიღუპა.

პარიჟი. დეპუტატების პალატამ 341 ხმის უმეტესობით, 233 წინააღმდეგ, მიიღო კანონი, რომლის ძალით ეკლესია უნდა ჩამოშორდეს სახელმწიფოს.

ბერლინი. მაროკოს საქმეზე საერთაშორისო კონფერენციის მოწვევაზე შეთანხმდნენ საფრანგეთი და გერმანია.

ბერლინი. დიდი აღელვება გამოიწვია ცნობამ, ვითომც გერმანიის მთავრობას აზრად ჰქონდეს ჟორესის მოხსენების აკრძალვა. პრესის აზრით, უზრდელობა იქმნებოდა ასეთი განკარგულება ჟორესისთანა გავლენიან მოღვაწის შესახებ.

ბერლინი. გრაფმა ბიულოვმა პარიჟში მყოფ გერმანიის ელჩს მისწერა, სთხოვა ჟორესისათვის, რომ აღარ ჩამოსულიყო ბერლინში მოხსენების წასაკითხად. ჟორესი დასთანხმდა.

ნიუ-იორკი. მთავრობა მალავს პანამის მდგომარეობას. საერთაშორისო კომისიის წევრებმა საჯაროდ გამოაცხადეს, რომ არხი არასოდეს არ იქმნება გათხრილიო, თუ შემდეგშიაც ასე იმუშავესო ამერიკელებმა. მუშაობის დასამთავრებლად კიდევ 105 წელიწადი შეიქმნება საჭიროო. მოსამსახურე პირები ბრუნდებიან პანამიდან და აცხადებენ, ნამდვილი სიკვდილის მომგვრელი ქვეყანა არისო პანამა.

ვენა. ჩეხებმა და რადიკალებმა გადასწყვიტეს, ხელი შეუშალონ სავაჭრო ხელშეკრულობის ჩამოგდებას გერმანიასთან. ამ მიზნით რეიხსრატში 700 აუცილებელი რეზოლუცია შემოიტანეს. პრეზიდენტმა რამოდენიმე რეზოლუცია წაიკითხა, რომელიც რეისხრატმა უარჰყო. მაშინ პრეზიდენტმა გამოაცხადა, ამ 700 რეზოლუციაში ზოგი ადრე შემოტანილი არისო, ზოგი უკვე განხილულიცო, ამიტომ ამავე კრებაზე უნდა განვიხილოთო ყველა შემოტანილი რეზოლუცია. რეიხსრატმა 113 ხმის უმეტესობით, 30 წინააღმდეგ, უარი განაცხადა კრების გადადებაზე. ჩეხებმა ხმაურობა ასტეხეს, ზოგი უსტვენდა, ზოგი ყვიროდა. გერმანელი რადიკალი შტეინი ქვიშას აყრიდა ჩეხებს. ორატორები ამ ხმაურობაში დაპარაკობდნენ.

ვენა. პალატამ მიიღო გერმანიასთან სავაჭრო ხელშეკრულობა.

ნიუ-იორკი. სტატს-სეკრეტარ გეის სიკვდილის გამო რუზველტმა მანიფესტი გამოსცა და გამოაცხადა, გეის სიკვდილი მთელ კაცობრიობისათვის დანაკლისი არისო, ვინაიდან გეი მუდამ ცდილობდა მშვიდობიანობის დამყარებას დედამიწაზე.

ვაშინგტონი. გეის მაგივრად სახელმწიფო დეპარტამენტის სტატს-სეკრეტრად დანიშნულია რუტი, რომელიც წინად სამხედრო მდივანი ყოფილა.

პარიჟი. ჰონკონგში მიტინგი მოხდა, რომელსაც 20,000 კაცი დაესწრო. ამ მიტინგზე გამოაცხადეს პროტესტი იმ კანონის გამო, რომლის ძალითაც ჩინელებს აკრძალული აქვთ შეერთებულ შტატებში გადასახლება. ამის გამო რუზველტს მოხსენება გაუგზავნეს. კანტონში ჩინელებმა განცხადება გააკრეს და ხალხს ამერიკულ ნაწარმოებისთვის ბოიკოტს ურჩევდნენ.

პარიჟი. კრიტზე რუსის რაზმი იძულებული შეიქმნა ესროლა თოფი აჯანყებულებისათვის პლატანაში. ისროდა აგრეთვე საკანონერო ნავი „ხრაბრი“. აჯანყებულებმა ორ სოფელში მოიტანეს იერიში რუსების რაზმებზე.

პარიჟი. კუნძულ კრიტის კომისარმა გიორგიმ განაცხადა, რომ, მისის აზრით, აუცილებლად არის საჭირო ახალ ჯარების გამოგზავნა კუნძულზე. წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩემს თანამდებობაზე უარს განვაცხადებო.

21 ივნისი.

ბელოსტოკი. ყველა ქარხნებში მუშები გაიფიცნენ.

ბახმუტი. ნერკინის მადანზე მუშები გაიფიცნენ.

ვიტებსკი. ორშიდან გადმოიყვანეს ქალაქის საპატიმროში ფეხში ტყვიით დაჭრილი ბოქაული რაკოვსკი.

მოსკოვი. რასტორგუევების ჩაის საწყობში მივიდა ერთი ახალგაზდა კაცი და რევოლუციონერ კომიტეტის სასარგებლოდ ათას ხუთასი თუმანი მოითხოვა. როდესაც ახალგაზდა კაცი პოლიციამ დააპატიმრა, მან თავი მოიწამლა. ახალგაზდა კაცი ციხის საავადმყოფოში დააწვინეს.

კურსკი, 17 ივნისი. იამსკის სადგურზე სამხედრო მატარებელმა გაიარა. პირველ კლასში მყოფ ოფიცერთან მივიდა უნტერ-ოფიცერი და უთხრა, რომ ვაგონში საშინელი ვიწროობაო. სალდათი მთვრალი იყო და ამიტომ ოფიცერს შეურაცხყოფა მიაყენა. უკანასკნელმა სალდათი შეაკვრევინა, მაგრამ სალდათმა თავი გაინთავისუფლა და ოფიცერს მოქმედებით შეურაცხყოფა მიაყენა. მოთმინებიდან გამოსულმა ოფიცერმა ხმალი იძრო და დაჰკრა სალდათს, რომელმაც მაშინვე სული განუტევა. აღელვებული ბრბო ეცა ოფიცერს, რომელმაც ვაგონში დამალვა მოასწრო. ვიღამაც დაიყვირა: „ცეცხლი მაგას, ძმებო“-ო, და მალე ვაგონსაც ცეცხლი მოედო. ოფიცერმა თავი მოიკლა. ბოროტ-მოქმედების ადგილს გუბერნატორი და ცხენოსანი ჯარი მოვიდნენ. სასტიკი გამოძიება სწარმოებს.

22 ივნისი.

იაკუტსკი. კუშნარევის სახლები და საწყობები დაიწვა. ზარალი ნახევარ მილიონს აღემატება.

ტომსკი. გუშინ რკინის გზაზე მომუშავე 600 კაცმა კრება მოახდინა. არეულობის თავიდან ასაცილებლად ზომებია მიღებული.

კიშინევი. ორგეევის მაზრაში არეულობა დაიწყო.

ვილნა. ხულიგანებსა და ებრაელებს ჩხუბი მოუვიდათ. ერთი ბოქაული ხელში დასჭრეს.

დონის-როსტოვი. სოფელს კაიუგში არეულობა ყოფილა.

ორშა. კრუპკაში სოფლის მუშები გაიფიცნენ. წესიერება ჯერ არ დარღვეულა.

ვოლკოვიშკი. მარიამპოლის მაზრაში გლეხებმა ერთი საერობო დარაჯი მოჰკლეს და ერთიც დასჭრეს.

კავკავი, 18 ივნისი. კაზაკებს იარაღის წასართმევად ჩეჩნები დაეცნენ. ჩეჩნებმა ორი კაზაკი მოჰკლეს და ერთიც მძიმედ დასჭრეს. კაზაკებმა მხოლოდ ერთი ჩეჩენი დასჭრეს. ჩეჩნების მილიციონერები კაზაკებს არ ეხმარებოდნენ.

ვოლკოვიშკი. მსხვილ მემამულეს გავროვსკის მუდმივი მუშები გაიფიცნენ. წესიერება ჯერ არ დაურღვევიათ.

კალიში. 200 მეტი ტანისამოსის მკერავი და 400 დურგალი გაიფიცა.

კამენეც-პოდოლსკი. უკანასკნელ დროს პოდოლის გუბერნიაში არეულობა ცხრა მაზრას მოედო. ახლა არეულობა თითქმის აღარსად არის.

კრემენჩუგი. ტყის მრეწველებმა მუშებს ყველა თხოვნა დაუკმაყოფილეს და ამით ხანგრძლივი გაფიცვა თავიდან აიცილეს.

პავლოგრადი. რადგანაც ეკატერინოსლავში გაფიცვები დაიწყო, იქ პავლოგრადიდან ერთი ბატალიონი გაიგზავნა.

პავლოგრადი. ნოქრებს ერთმანეთში უთანხმოება მოუვიდათ და ამიტომ გაფიცვა ვეღარ მოახერხეს.

პოლტავა. ხარკოვის გუბერნიაში მომხდარი აგრარული მოძრაობა პოლტავის გუბერნიაში აღარ გადმოვიდა.

კელცი. ვლობჩავში ხუთი შენობა დაიწვა. ზარალი ოთხი ათასი თუმანია.

კოსტრომა. საგუბერნიო ერობა სხვადასხვა მხარეს ეკონომიურ და პოლიტიკურ კითხვების შესახებ წიგნაკებს გზავნის და ავრცელებს. ტრუბეცკოის სიტყვა და ხელმწიფე იმპერატორის პასუხი ათასობით იბეჭდება და მცხოვრებლებს ურიგდება.

კელცი. ლოძიდან მოსულმა აგიტატორებმა დღეს აგიტაცია განაახლეს. „ბუნდის“ ორგანიზაციის წარმომადგენლების დახმარებით, შუა-დღისას დემონსტრაცია გამართა. ხალხი წითელის ბაირაღით დადიოდა ქუჩებში და რევოლვერებს ისროდა. ექვს საათზე ხალხი დაიმალა და საღამოს რვა საათზე ისევ დემონსტრაცია ისევ განაახლა.

სლავიანსკი. კარპოვის მადნებზე გაფიცვა გათავდა.

23 ივნისი.

ბახმუტი. ვოზნესენსკის მადანზე მუშების გაფიცვა გათავდა მოთხოვნილებანი დაუკმაყოფილეს.

ლოძი. უცხოეთის გაზეთებში დაბეჭდილი ცნობა იმის შესახებ, რომ ლოძში ყუმბარით 24 დრაგუნი მოჰკლესო, სიმართლეს მოკლებულია.

ივანოვო-ვოზნესენსკი. გუშინ მუშებმა მოითხოვეს ჯამაგირი იმ დროისა, როდესაც ისინი გაფიცულები იყვნენ. ეს მოთხოვნილება არ დაუკმაყოფილეს. ხვალ მუშები მექარხნეებთან პირისპირ მოლაპარაკებას აპირებენ.

გროდნო. ქალაქ კორელიში ცეცხლმა პოლიციის სამმართველო და 97 კერძო სახლი სულ მთლად გაანადგურა.

კელცი. სოფელი ველებნოვი ცეცხლმა გაანადგურა. 36 ოჯახი უსახლ-კაროდ დარჩა.

კალიში. წუხელის აქ ცეცხლი გაჩნდა. დაიწვა თექვსმეტი კაცი.

24 ივნისი

ბელოსტოკი. მეტი წილი ქარხნებისა მუშაობს. ტრამვაი არ დადის. ქალაქში სიმშვიდეა.

დონის-როსტოვი. პანჩენკოს ქაღალდის ქარხანას ცეცხლი წაეკიდა.

მოსკოვი. ძმების მამონტოვების ქარხანა დაიწვა. ზარალი დიდია.

დმიტრევსკი. სამაზრო დროებითი კომისია ამთავრებს დოლბეკინის მამულის განადგურების საქმეს. საერთო ზარალი ოცი ათას თუმანს აღემატება.

ბათომი. სადგურ სამტრედიასა და კოპიტნარს შუა მატარებელი რელსებიდან გადავარდა, რადგანაც რელსები აღნილი ყოფილიყო. რკინის გზის დეპოში არა მუშაობენ.

თემირ-ხან-შურა. გროზნის ოლქის მცხოვრებლებმა თავის ნებით სახაზინო საძოვრზე 2000-მდე სული საქონელი შერეკეს და შეიარაღებული დარაჯები დაუყენეს.

25 ივნისი

კიშინევი. ორგეევში ხელოსანთა გაფიცვა გათავდა.

ვარშავა. მეჩექმეები გაიფიცნენ ბევრგან მუშაობაზე ძალათი აიღებინეს ხელი. გაიფიცნენ, აგრეთვე მეუდეებიც.

ივანოვო-ვოზნესენსკი. გაკრულია პოლიცმეისტრის განცხადება, რომელშიაც ის ამბობს, რომ არეულობის წინააღმდეგ ენერგიული ზომები იქნება მიღებულიო.

ლიბავა. ქალაქსა და ნავთსადგურში სიმშვიდეა. წინანდელ არეულობის გამო სასტიკი გამოძიება სწარმოებს.

კელცი. რკინის გზის სადგურის კასიდან ათას თუმანზე მეტი დაიკარგა.

ვერხნედნეპროვსკი. მუშებში ურიგო მღელვარება ისმის.

კოსტრომა. ჩუდაკოვების წისქვილის მუშები გაიფიცნენ. საერობო უფროსმა ერთის თვით დააპატიმრა ორი მუშა, რომლებსაც სტუდენტების ცემა ბრალდებოდათ.

გროდნო. გუშინ პოლიციის უბნის ზედამხედველი გელიკინსკი მოჰკლეს.

კიევი. იმპერატორ ალექსანდრე მეორის საუმაწვილო თავშესაფარს ცეცხლი წაეკიდა. შენობა თოთხმეტ ათას თუმნამდე ღირს. ზარალი დიდია.

კიევი. დაიწვა სოფელი მალინი. ზარალი დიდია. ხმა გავრცელდა, რომ ჩერკასში არეულობა არისო. იქ გუბერნატორი და პოლიციელები წავიდნენ.

კრემენჩუგი. ბევრმა ტყის მრეწველმა ვაჭრობა შესწყვიტა.

ეკატერინბურგი. რკინის გზის სახაზინო ქარხანა დაკეტილია. მუშები დაითხოვეს.

ბათომი. სანავოსნო სააგენტოები არ მუშაობენ. მაღაზიები დაკეტილია. დილას სამგზავრო მატარებელი რკინის გზის ბატალიონმა წაიყვანა.

დონის-როსტოვი. ცეცხლის წაკიდება ძალიან გახშირდა. ღამე ოთხი მაღაზია დაიწვა. ზარალი ათი ათას თუმნამდეა.

კოვნო. 24 ივნისს 400 ებრაელისგან შემდგარმა ბრბომ არეულობა მოახდინა და პოლიციელებს ცემა დაუწყო. ჯარის მოახლოვებისას, ბრბო გაიფანტა.

რეველი. ყველა ქარხნები დაკეტილია. თხუთმეტი ათასი მუშა ბაირაღებით შეიკრიბნენ, თავის საჭიროებებზე მოილაპარაკეს და მერე ისევ მშვიდად დაიშალნენ. პოლიციასთან შეტაკება არ მოსვლიათ.

26 ივნისი.

ტფილისი. გუშინდელ საქმის გამო ოთხი კაცი დაატყვევეს. ერთის საათის შემდეგ მოედანზე, სადაც ბოქაული გლებოვი, ბოქაულის თანაშემწე მოჩკაევსკი და უბნის ზედამხედველი ჩიკვაიძე იდგნენ, ყუმბარა გადაისროლეს. გლებოვი და მოჩკაევსკი დასჭრეს, ჩიკვაიძე კი მოჰკლეს. ყუმბარა სახაიეს „იალტას“ სასტუმროდან გადმოისროლეს. მაღაზიები ხელმეორედ დაიკეტა; გაზეთები არ გამოდის. ცხოვრება მიჩუმდა, მიყუჩდა. ნამესტნიკმა სთხოვა ხელმწიფე იმპერატორს, ნება დაერთო ქალაქ ტფილისში და ტფილისის მაზრაში სამხედრო წესები შემოეღო.

ბრესტ-ლიტოვსკი. ზამოისკის, გუტოვსკისა და პონიკვეცის მამულებში გლეხებმა არეულობა მოახდინეს.

კრემენჩუგი. რადგანაც მოთხოვნილებანი შეუსრულეს, მუშებმა მუშაობა განაახლეს.

იალტა. 13—14 მარტს მომხდარ არეულობის შესახებ საქმეს ოდესის სამოსამართლო პალატის სესია განიხილავს ივლისის ნახევარში.

ბუქარესტი, 26 ივნისი. რუსეთის ნაღმოსანმა № 267 რუმინიის წყლები დასტოვა, რადგან დამორჩილება არ ისურვა და სევასტოპოლში დაბრუნება არჩია. ჯავშნოსან „სინოპი“-თა და „ჩესმა“-თი კრიგერი აქ მოვიდა.

კონსტანცი, 27 ივნისი. ნაღმოსანი № 267 ოდესისკენ გაემგზავრა. კომანდამ განაცხადა, რომ ნაღმოსანზე აჯანყება სულაც არა ყოფილაო. „პოტემკინს“ უკან გავყევით, რადგან ძალას დაგვემორჩილეთო.

მოსკოვი, 27 ივნისი. პოლიციამ ინჟინერთა კავშირის ყველა ას მონაწილეთა სია შეადგინა და თავმჯდომარის სტოლიდან ყველა ქაღალდები წაიღო. კავშირის კრება სასტუმრო „კონტინენტალში“ იყო. ოქმის შედგენის, მერე ინჟინერებმა პოლიციის განკარგულებაზე პროტესტი განაცხადეს.

მოსკოვის გენერალ-გუბერნატორმა ყველა გუბერნატორებს დეპეშით აცნობა, შეატყობინეთ ერობის და ქალაქების წარმომადგენლებს, რომ 6 ივლისისათვის განზრახულ კრების ნებას არ მივცემთო.

ბერლინი, 27 ივნისი. „ანცეიგერის“ ბუქარესტელი კორესპონდენტი დეპეშით იუწყება, ნაღმოსანი № 267 25 ივნისს, საღამოთი, სევასტოპოლისკენ გაემართა. „პოტიომკინი“ 26 ივნისს ოფიციალურად რუსეთის ესკადრას გარდაეცა. გემზე რუმინიის კომანდისა და დროშის მაგიერ რუსეთისაა. 50 მეამბოხე ესკადრას დაჰმორჩილდა. „პოტიომკინი“ რუსეთს წავიდა.

სევასტოპოლი, 27 ივნისი. ნაღმოსანი № 267 მოვიდა. კომანდის 16 კაცი შეიპყრეს.

პარიჟი, 27 ივნისი. დეპუტატთა პალატაში რუვიემ დეკლარაცია წაიკითხა, სადაც ნათქვამია, რომ საფრანგეთი მაროკოს კონფერენციის წინააღმდეგი არა ყოფილაო. საფრანგეთი და გერმანია სულთანის სუვერინიტეტზე, მაროკოს ხელშეუხებლობაზე, ეკონომიურს თავისუფლებაზე და საფრანგეთის უპირატეს მდგომარეობაზე შეთანხმდნენო. საფრანგეთი კონვენციაზე თანახმაა. ესოდენ სასურველი ფორმალური შეთანხმება მოხდა და ამასთანავე ინგლის-საფრანგეთისა და საფრანგეთ-ისპანიის შეთანხმებაც დაცულ იქმნაო (ტაშის ცემა). ზოგიერთ შეკითხვაზე რუვიემ უპასუხა, რომ კონფერენციამდე პასუხს ვერ მოგცემთო.

პეტერბურგი. 27 ივნისი, ოფიციალური. ბეჭვდითი სიტყვის ზოგიერთ არსებულ კანონმდებლობის დამატებათა ცვლილებანი. 23 ივნისს სახელმწიფო საბჭომ დაადგინა: ახლავე, ბეჭვდითი სიტყვის შესახებ დებულებათა საერთო გადასინჯვამდე, მიღებულ იქმნას შემდეგი ზომები. ცენზურისა და ბეჭვდითი სიტყვის შესახებ წესდებაში მოხდეს შემდეგი ცვლილებანი: 1) 148 მუხლის შენიშვნა, რომელიც შინაგან საქმეთა, განათლებისა და იუსტიციის მინისტრებს, აგრეთვე უწ. სინოდის ობერ-პროკურორსა და სხვა მინისტრებსა და დაწესებულებათა უმთავრესს მმართველებს ნებას აძლევს დროებით ან სამუდამოდ შეაჩერონ და აღკრძალონ ხოლმე დრო-გამოშვებითი გამოცემანი (ცენზურიანი ანუ უცენზურონი) და მათ რედაქტორ-გამომცემლებს აუკრძალონ ხოლმე სხვა ჟურნალ-გაზეთების რედაქტორ-გამომცემლობა—გაუქმებულ იქმნას. 2) 154 მუხლის ის წესი, რომელიც ნებას აძლევს შინაგან საქმეთა მინისტრს აღკრძალოს ხოლმე ცენზურიანი დრო-გამოშვებითი გამოცემა მავნებელ მიმართულებისათვის არა უმეტეს რვა თვის ვადით—გაუქმებულ იქმნას. 3) შენიშვნა 154 მუხ-

---

გავჩარხეთ ჩვენი საქმეები, შინ და გარედ გასაკეთებელი არა დაგვრჩენია-რა და გული დავიმშვიდეთ. ყველგან რიგი გაჩნდა, სიტკბოება ჩამოვარდა. გვეკვირდა, ასე ადვილი ყოფილა შრომა და ცოცხალი ადამიანნი ასე მცონარედ როგორ ვეყარენითო!

ახლა ჩვენვე დავცინოდით გლეხკაცებს და ნიშნს ვუგებდით:—რა გაიტანეთ, შვილო, რომ შემოგვწყერით? გეგონათ, უთქვენოდ სიმშილით ამოვწყდებოდით, განა? ხომ ნახეთ, რომ უთქვენოდაც კარგად შეგვძლებია ცხოვრება! ახლა ჩვენ აღარ გვინდიხართ, ახლო არ მიგიკარებთ, კიდეც რომ შემოგვეხვეწოთ! კიდეც მოვხნავთ და კიდეც მოვმკით! პურსაც გამოვაცხობთ! თუ ერთი რუსული ფეჩი ავიშენეთ!.. მანამ კი თონეშიც კარგად ჩავაკრავთ! მეათედზე მეტს აღარ მოგცემთო?! წლეულს კი რაღა იქნება, და მერმის ჩვენვე დავხნავთ ჩვენს მიწებს, სხვას არავის მოვახვნევინებთ. ვნახოთ, მაშინ რაღას იტყვით!..

—

ერთს მშვენიერ საღამოს ლადო მოგვადგა ცხენით. კაი აზნაურშვილია, ხომ მოგეხსენებათ, და ცხენიც უკეთესი ჰყავს: ასე, ღირს ორმოცი თუმანი, როგორც ორმოცი მანათი. კაი ორ-სართულიანი სახლი აქვს, კაი ზვარი და სახნავი, რამდენიც გნებავთ.

მოვიდა, მოგვიკითხა, მერმე შემოგვჩივლა:

— მოჯამაგირეები გაიყვანეს, იმოდენი საქონელი მოუვლელი მეხოცება, ვენახი მიოხრდება. თქვენი გარჯა და ერთმანეთის დახმარება გავაგე... მეც ხომ თქვენი ძმა—აზნაური ვარ... დამეხმარეთ და კისერზე დამაქციეთო.

მეორე დღეს ქუდზე კაცი ჩავედით ლადოს ორმოციოდე აზნაურიშვილი. საქონელს ვუპატრონეთ, ვენახს შევესიენით და ისე ვიმუშავეთ, რომ სული არ მოგვიბრუნებია. მასპინძელიც კარგად დაგვიხვდა, ღვთის წინაშე, და, მგონი, გორს ჩადიოდა ჩვენი სიმღერა.

საღამოზე კარგა შევნაყრდით იქვე ზვარში, ლაზათიანად გადავკარით ახალ-ნახადი ღვინო და შინისკენ გავწიეთ.

ჩვენს სოფელში რომ შევედით, იქვე ორღობეში ტეტე შეგვხვდა, ონოფრეს ბიჭი.

მოდის და მოიმღერის, ვითომც არც კი გვხედავს.

— ჩამოდექ! შე, ბრიყვო, შენა!

— რად უნდა ჩამოვდგე რა?!

— იმიტომ, რომ უმფროსნი მოვდივართ!

— უმფროს-უმცროსობა აღარ არის! აღარც აზნაურობა არის, ეი! ახლა ჩვენა ვართ აზნაურები! ახლა თქვენ ჩამოდექით!

— ვერ უყურებთ, ამ... შეზარხოშებული გახლდით და... ერთი-ორი იმისთანა სილა ვაჭამე, რომ თქვენი მოწონებული. ხანჯალს იტაცა ხელი, მაგრამ შედგა, ციბრუტივით უკან გაბრუნდა და სოფლისკენ დაეშვა.

იმავე ღამეს ბიჭი მომივიდა, სოფელს საქმე აქვს შენთან და ხვალ ნურსად წაბრძანდებიო.

რა საქმე უნდა ჰქონოდათ? მაინც შინ დავრჩი. გათენდა. სამხრობა იყო, რომ გარედ გამიხმეს. სამი პატიოსანი, ჩემი ხნის კაცი, გამოეგზავნა სოფელს.

— ოჰ, გამარჯვება თქვენი! როგორა ხართ, ჩემო დემეტრე?

— გახლავართ, შენი ჭირიმე.

— როგორ მოხდა, მომიგონეთ? იქნება გული მოიბრუნეთ...

— ბიჭი გაგილახავს, შენი ჭირიმე.

— ტეტე! ის ბრიყვი ისა...

— თუ გაბრიყვდა და დააშავა რამე, ჩვენთვის უნდა გებრძანებინა, შენი ჭირიმე, ცემა რა საკადრისია!

— კარგია, თქვენმა მზემ! მაშ პირი დამეკოცნა იმ...

— ჩვენთვის უნდა გებრძანებინა და ჩვენ ვიცოდით და ტეტემ. შენ კი მისდგომიხარ და...

— მაშ, ახლა რა გინდათ? ბოდიში მოვიხადო? წადით, მოიყვანეთ ი ბიჭი და ბოდიშს მოვიხდი. დავუჩოქებ და მოვახსენებ: უკაცრავად გახლავარ, ჩემო ტეტე, გავბრიყვდი და ერთი ორი აგიწკაპუნე. ბოდიშს ვიხდი და საბრიყვო, რაც გნებავს, გადამახდევინე.

— თხუთმეტი მანათი, შენი ჭირიმე.

— რაო, თხუთმეტი მანათიო? ხუმრობთ, თუ...

— ხუმრობას როგორ გაკადრებთ? სოფელთან იჩივლა ი ბიჭმა, სოფელმა კიდევ თხუთმეტი მანათი შემოგაწერა.

— ტეტეს გალახვისთვის?

— ტეტეც კაცია, შენი ჭირიმე, პირუტყვი კი არ არის. ერთობაა ეხლა.

— ტეტეს გალახვისთვის თხუთმეტი მანათი!? აჰა, ღმერთო! აირია, სწორედ ქვეყანა! მეორედ მოსვლა დადგა! თხუთმეტ მანათს კი არა, ყირამალა რომ დამკიდოთ, თხუთმეტ კაპეიკს ვერ დამაგდებინებთ, საიდან რას იშოვნით? აბა?

— საიდგანაც გენებოს, შენი ჭირიმე.

— რომ არ გადავიხადო?

— დაგარბევთ, შენი ჭირიმე, სოფელი დაგარბევს.

კიდევ კარგი, რომ სამი დღის ვადა მომცეს. ქვეყანა შევძარ იმ სამ დღეს და ფული ვერსად ვიშოვნე. ბოლოს, რა გაეწყობოდა, ლადოსთან გაველი. ვუამბე ჩემი უბედურება და შევევედრე:

— ხელი გამიმართე, შენი ცოლშვილის სადღეგრძელოდ, და, როგორც გინდა, ისე მიმსახურე. ოღონდ ამ განსაცდელისგან დამიხსენ...

კარგა ლამაზად შემტუქსა ამ ხნის კაცი და ისე გამომისტუმრა:

— რა არის, დალოცვილი, საცა ღვინოსა ნახავთ, ისე ჩაიხრჩობთ შიგ თავს, რომ ავი და კარგი აღარ გაგეგებათ! დაითვრებით და ასე გგონიათ... მოგცემდი, მაგრამ გამიგებს სოფელი და... მეც რომ დამარბიოს... არა, ძმავ, არა, მე შენი გულისთვის სოფელს ვერ შევძულდები.

უნდა მოგახსენოთ, ვენახი უკვე შემუშავებული ჰქონდა.

რა გაეწყობოდა, წამოვედი, შენ ხარ ჩემი ბატონი, და ისევ ჩვენს მღვდელს დავეღრიჯე.

— თხუთმეტი მანათი მჭირდება, მამაო, ხელი უნდა გამიმართო.

— არა მაქვს, ღმერთმან იცის.

— იქნება ფოფოდიასა ჰქონდეს?

დიდი უარისა და ფიცის შემდეგ, ფოფოდიას გამოაჩნდა ფული. თხუთმეტი მანათი მომცეს, სარგებელი თუმანზე სამი აბაზი დამინიშნეს, ისიც მარტო ჩემი პატივისცემით, თორემ, სხვა რომ ყოფილიყო, ოთხ აბაზ ნაკლებ არ მისცემდნენ... ეჰ, გველი ვერ მოაშენებს ისე სწრაფად წიწილებს, როგორც ეს თხუთმეტი მანათი იბარტყებს... მაგრამ არ მოგიკვდეთ ჩემი თავი, მე ამას არ ვნანობ. იმდენი რამ შემძინა ერთობამ, რომ მაგ დანაკლისს ადვილად გავუძლებ.

სხვისი იმედი ნულარ გექნებაო, ჩამაგონა: გაისარჯე და ადამიანურად იცხოვრებო.

უარჰყავ აზნაურობაო: ღარიბი იქნები,—არას გამოგადგება, მდიდარი იქნები და—ძმის განკითხვა არ გეცოდინებაო.

ი. მაჭავარიანი.

ლის დატოვებულ იქმნას. 4) ცენზურისა და ბეჭვდითი სიტყვის შესახებ წესდების 146 მუხლი განმარტებულ იქმნას ამ აზრით, რომ იმ რედაქტორ-გამომცემლებმს, რომელთაც სამგზის გაფრთხილების შემდეგ თავისი საკუთარი გამოცემა დროებით აეკრძალეს, ნება მიეცეთ თავისს ხელის-მომწერლებს დაურიგონ ხოლმე სხვის-მიერ გამოცემული ჟურნალ-გაზეთები). მე-49 მუხლი, რომლის ძალითაც გუბერნატორის ნებართვა იყო საჭირო იმ გვარ გაზეთების ერთის კაცის ხელიდან მეორის ხელში გადასაცემად, სადაც მარტო განცხადებები იბეჭდება—გაუქმებულ იქმნას. (შემდეგი იქნება).

პეტერბურგი. დიდი მთავარი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე თავმჯდომარედ დაინიშნა სახელმწიფოს დაცვის საბჭოში.

ბაქო. სენატორმა კუზმინსკიმ რევიზია დაასრულა.

კაზანი. ნავთის ფასმა იმდენად აიწია, რომ ადგილობრივმა მეხოვრებლებმა ფინანსების მინისტრს სთხოვეს დეპეშებით, რამე ზომები მიიღეთ ამის მოსასპობადო.

ტომსკი. ციმბირის გზაზე დიდი ბოროტ-მოქმედება აღმოაჩინეს, საქმის გამოსაძიებლად გაგზავნილია განსაკუთრებული კომისია.

ვარშავა. „ვარშავსკი კურიერის" სიტყვით, ვარშავაში ხუთასზე მეტმა უნიატმა და მართლმადიდებლებმა მიიღო კათოლიკობა.

მინსკი. ზასლავის, ივანეცის და ჰერმანის სოფლებში კათოლიკობა რვა ათასზე მეტმა უნიატმა მიიღო. ვილაიმინის მრევლი ისპობა, ვინაიდან მართლმადიდებელი არც ერთი არ დარჩა. სამღვდელოებამ გადასწყვიტა მიიღოს რამე ზომები უნიატების მართლმადიდებლობაში დასატოვებლად.

სიმფეროპოლი. ამქრების არჩევნებში პირველად იღებდნენ მონაწილეობას ქალებიც. კრებამ სრულის წესიერებით ჩაიარა.

ჟენევა. ჟენევასა, ციურიხსა და ლოზანაში მრავალი რუსი ემიგრანტი და არისტოკრატი ჩამოდის.

კავკაში. ოსების წარმომადგენლებმა წარადგინეს პეტიცია, რომლითაც ითხოვენ დამფუძნებელ კრებას, სიტყვის, კრებების და კავშირების თავისუფლებას, ადმინისტრაციის პასუხის-გებლობას, ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს, არჩეულ მსაჯულებს, ხაზინისაგან წართმეულ ადგილების დაბრუნებას, დედა-ენაზე სავალდებულო სწავლებას.

ვარშავა. უნივერსიტეტის რექტორი აცხადებს, ყველა ფაკულტეტზე პირველი სამი კურსის სტუდენტები გადაყვანილ იქმნებიან შემდეგ კურსზე პირობით, თუ 10 აგვისტომდის თვითონ ითხოვს ამნაირი გადაყვანა და მზრუნველი ან რექტორი გადაყვანის წინააღმდეგნი თუ არ შეიქმნენ.

პეტერბურგი. გენერალ-ლეიტენანტი სახაროვი მისივე თხოვნის თანახმად დათხოვნილ იქმნა სამხედრო მინისტრის თანამდებობიდგან. მის მაგიერად დაინიშნა გენერალი რედიგერი. გენერალ-ლეიტენანტი პალიცინი დაინიშნა მთავარ-შტაბის უფროსად.

◆

ჟურნალ-გაზეთებიდან

გენ. ლინევიჩის ბრძანება. როჟესტვენსკის დამარცხების ამბავმა მეტად ცუდი შთაბეჭდილობა მოახდინა რუსების ჯარზე მანჯურიაში. ჯარის გასამხნევებლად გენ. ლინევიჩმა 6 ივნისს შემდეგი ბრძანება გასცა: „ბალტიის ფლოტის განადგურება იაპონიის ზღვაში საშინელი უბედურობაა, მაგრამ აფიცრები და ჯარის კაცები ამის გამო სასოწარკვეთილობას არ უნდა მიეცნენ.. მალე დიდი ბრძოლა მოგველის, და ყველა უნდა მიდიოდეს ბრძოლაში და კვდებოდეს გამარჯვების იმედით. მიზნად გამარჯვება უნდა დავისახოთ და მხოლოდ ამითი შევიძლია პატივი ვცეთ დაღუპულ მეზღვაურთა სახელს".—**საზღვაო არტილერია ცუსიმის ბრძოლაში.** ცნობილი კლადო „ნოვ. ვრემია"-ში ამტკიცებს, რომ იაპონელებს რუსებისაზე უფრო ძლიერი ყუმბარები აქვთ. მის გამოანგარიშებით, 12 დიუმიან ყუმბარებში რუსებს 1% ასაფეთქებელი მასალა უწყვიათ, იაპონელებს კი 5%, ამის გარდა, ამ ასაფეთქებელ მასალად რუსებს აქვთ პიროქსილინი, იაპონელებს კი უფრო ძლიერი ლიდიტი (იგივე მელინიტია). ამას გარდა, რუსების გემებზე ყუმბარები სწორედ იმდენი ეწყო, რამდენიც საჭიროა ერთ ბრძოლისათვის, ისე რომ მეზღვაურთა სავარჯიშოდ ყუმბარები არ იყო და ახლად გაწვეული მეზღვაურები დიდ ზარბაზნების მოხმარებას შეუჩვეველნი იყვნენ. რასაკვირველია, ბრძოლაში დიდ ვერაფერს დააკლებდნენ ტოგოს დახელოვნებულ არტილერიას. ამას გარდა, საზღვაო ტეხნიკამ ამ უკანასკნელ ხანებში ბევრი რამ ახალი გამოიგონა,—რუსებს ახალი გაუმჯობესებული მოწყობილობა გემებზე არ ჰქონდათ, მაგ., დასამიზნებელი მოწყობილობა. პორტ-არტურის გემები, მაგ., ბრძოლის დროს ვარაუდით უმიზნებდნენ ზარბაზნს იაპონელთა გემებს და, რასაკვირველია, დიდს ვერაფერსაც აკლებდნენ. როჟესტვენსკის ესკადრაში დასამიზნებელ დურბინდებს გზაში უკეთებდნენ გემებს, წასვლისას-კი ჯერ არ ჰქონდათ დამზადებული.

დეპეშა

(საკუთარის კორესპონდენტისაგან)

ქუთაისი, 28 ივნისი. სამს დღეს მთლად შემწყდარი ვაჭრობა-მრეწველობა ქალაქისა დღეს, 12 საათზე, ერთბაშად განახლდა. ყველა დუქნები ღიაა და ყოველი სანოვაგე იშოვება. ხალხი დაწყნარდა.

დღეს ტყიბულიდან ფეხით ჩამოვიდნენ მომუშავენი და ახლად მოწვეულ ინჟინერს მოსთხოვეს კუთვნილი ხელ-ფასი.

ყაჭის პარკის ფასმა 13 მანათამდე აიწია.

ამ დღეებში აქაურ სატუსაღოში რავდენიმე კაცი დასჯრეს.

ახალი ამბავი

20 ივნისს ტფილისში **საერთო გაფიცვა** დაიწყო, რომელიც შეწყდა მხოლოდ 28 ივნისს. ამ დროს გაზეთებიც არ გამოდიოდა.

◆ 23, 24 და 25 ივნისს ქალაქის სხვადასხვა ნაწილში სულ **ხუთი ყუმბარა ისროლეს**, ზოგიერთი ყუმბარა გასკდა და რამდენიმე ადამიანიც დაშავდა. 23 ივნისს, საღამოს 9 საათზე ვიღაც უცნობმა კაცმა არტილერიის მოედანზე ისროლა პეტარდა, რის გამოც მსუბუქად დაშავდა ორი ყმაწვილი. როდესაც ხმაურობაზე პოლტავის პოლკის კაზაკები მოცვივდნენ, მათ ვიღამაც ესროლა ყუმბარა, რომელიც ტალახში ჩავარდა და ამიტომ არ გასკდა. მეორე დღეს, საღამოს 6½ საათზე, სალდათის ბაზრის და გრაფის ქუჩის კუთხეზე, იმ სახლის მეორე სართულიდან, რომელიც ცარიელია ამჟამად, ვიღამაც ისროლა ყუმბარა, რომელიც იქვე მახლობლად მდგარ კაზაკებთან გასკდა. ერთი კაზაკი ყუმბარამ ნაკუწნაკუწად აქცია, მეორე კაზაკი, ნიკოლოი შელიხი მძიმედ დასჭრა და გვერდზე გადისროლა. ეს კაზაკიც მეორე ღამეს მოკვდა საავადმყოფოში. ამას გარდა მძიმედ დაიჭრა მუცელში ბაბა ტემრაზოვი და მსუბუქად—ეფხოვე ვასილი სალამატინი და პროკოფი მიკეევი. ამას გარდა კაზაკის ერთი ცხენიც მოიკლა. ცოცხლად დარჩენილმა კაზაკებმა თოფები დაუშინეს უცნობ ბოროტ-მოქმედებს, რომელნიც, ყუმბარის გადაგდების შემდეგ, სახლის ბანზე ავიდნენ და აპირობდნენ დამალვას. პოლიციამ ესენი შეიპყრო. ამავე საღამოს 24 ივნისს, 8½ საათზე, ისროლეს მეორე ყუმბარა თათრის მოედანის და ვორონცოვის ქუჩის კუთხეზე, სადაც იდგნენ მეექვსე ნაწილის ბოქაული გლებოვი, მისი თანაშემწე მარგაევსკი, უბნის ზედამხედველი ჩიკვაიძე და ერთი პოლიციელიც. მსუბუქად დაიჭრა გლებოვი და მარგაევსკი,—მძიმედ დაიჭრა ჩიკვაიძე (პეტერბურგის სააგენტოს დეპეშა მისი სიკვდილის შესახებ მართალი არ არის), ამას გარდა დაშავდნენ გარეშე პირებიც: გვერდი ჩაუნგრია ყუმბარის ნატეხმა ვაჭარს ნავტიკოვს, რომელიც კრწანისიდან დილიჟანით შინ ბრუნდებოდა. იმავე საღამოს სალდავს ამოუღეს ძვალის 25 ნამტვრევი; მსუბუქად დაიჭრა იქვე მიმავალი მეჩექმე მიხეილ ტოროსიანცი, მძიმედ დაიჭრა იქვე მდგომი სერგეი კიკნაძე. იქვე მახლობლად ნახეს მიმალული და ყუმბარის ნამტვრევებით დაჭრილი ყმაწვილი პეტროს შახბაზოვი, რომელიც იმავე ღამეს მოკვდა საავადმყოფოში. შაბათს, 25 ივნისს საღამოს 6½ საათზე, ავლაბარში უცნობმა პირმა ორჯერ ესროლა რევოლვერი კახეთის მოედანზე მდგომ მეშვიდე საპოლიციო ნაწილის უბნის ზედამხედველს ილის და მძიმედ დასჭრა ზურგში. კაზაკი დაეწია ბოროტ-მოქმედს და ხმლით მოჰკვეთა თავი. ამის მნახველმა ავლაბრელებმა სახლის სახურავებიდან რევოლვერები დაუშინეს კაზაკებს. კაზაკებმაც პასუხი გასცეს და 23-ჯერ ისროლეს ამ სროლის დროს მოიკლა კახეთის მოედნის და ლაზარევის ქუჩის კუთხეზე სახლის ბალკონზე შემთხვევით გამოსული ახალგაზრდა ქალი ა. დ. იშხანოვისა, რომელსაც უკვე დასრულებული ჰქონდა საექიმო კურსები და რომელიც სახელმწიფო გამოცდებისთვის ემზადებოდა. რამოდენიმე კაცი მსუბუქად დაიჭრა, მძიმედ დაიჭრა ქ-ნი ჯაფარიძისა და ვიღაც გოგონაშვილი. იმავე დღის საღამოს 9 საათზე ოლგის ქუჩაზე, მოსკოვის ნომრებთან ისროლეს ყუმბარა., დაიჭრა: სიმ. ალახვერდოვი, ბენ. მილინარსკი, ასლან მახმუდ ოღლი (მოკვდა 26 ივნისს), მეეზოვე ვას. ანტონოვი (მოკვდა იმავე ღამეს), პოლიციელი ივ. კოლომეიჩუკი (მოკვდა იმავე ღამეს), პავ. ლებედინი, ავგ. ოკონოვისა, ჯარის კაცი ოკონოვი, ოკონოვის ბავშვი, ნიკ. პოპოვი, დიმ. მიხაილოვი და დავ. გილაშვილი.

26 ივნისს აღმოაჩინეს ყუმბარების საწყობი და ქარხანა მეათე საპოლიციო ნაწილში. ამას გარდა ამავე დღეს დაატუსაღეს ერთი ახალგაზრდა ქალი, რომელსაც სამი ყუმბარა მიჰქონდა.

◆ **28 ივნისიდან ქალაქ ტფილისსა და მის მაზრაში სამხედრო წესები გამოცხადდა.** ქალაქის ქუჩებში გაკრულია განცხადებები მთელის სამხედრო წესის ჩამოთვლით. დროებით გენერალ-გუბერნატორად დაინიშნა კომანდირი კავკასიის საარმიო კორპუსისა გენ.-ლეიტ. იაცკევიჩი. ქალაქის ქუჩებს ხიშტიანი სალდათები და კაზაკები სდარაჯობენ.

◆ როგორც გვატყობინებენ, საქართველოს ექსარხოსი ალექსი ინიშნება ვოლინის არქიეპისკოპოსად, ხოლო **ვოლინის არქიეპისკოპოსი ანტონი—საქართველოს ექსარხოსად.**

◆ როგორც გვატყობინებენ, ტფილისის სასულიერო სემინარიის ყოფილი რექტორი **ნიკანდრი პერეიასლავის მონასტერში გაუგზავნიათ.**

◆ კავკასიის ნამესტნიკს **ოფიციალურად მოწერილობა გაუგზავნია სასულიერო სემინარიის მთავრობისათვის**, რომ ყველა დათხოვნილი შეგირდები კვლავ უკანვე იქმნენ მიღებულნი.

◆ კავკასიის ნამესტნიკმა **„ივერიის" გამომცემელს პ. ი. თუმანიშვილს ნება დართო ქალაქ ტფილისში გამოსცეს** ყოველდღიური გაზეთი რუსულ ენაზე „ვოზროჟდენიე". რედაქტორად დამტკიცებულ იქმნა თვით პ. ი. თუმანიშვილი.

◆ **თავად-აზნაურთა რწმუნებულების კრება დასრულდა კენჭის ყრით.** რწმუნებულთ უნდა აერჩიათ დირექტორი, დირექტორის ორი კანდიდატი, ორი დამფასებელი და ერთიც დამფასებლის კანდიდატი. დირექტორებად არჩეულ იქმნენ უგანათ. თავ. მ. ა. გრუზინსკი და თ-დი ა. ზ. ჩოლოყაშვილი. თ-დ ჩოლოყაშვილის არჩევის შემდეგ გამგეობის თავმჯდომარემ თ-დ ი. გრ. ჭავჭავაძემ რწმუნებულთ განუცხადა—სამსახურს თავს ვანებებო. რწმუნებულები ბევრს ეხვეწნენ, მაგრამ ჭავჭავაძე საბოლოოდ გამოეთხოვა თავის თანამდებობას. დირექტორების კანდიდატებად არჩეულ იქმნენ თ-დი ი. ი. ჯორჯაძე და მასწავლებელი ხრამელაშვილი დამფასებლებად არჩეულ იქმნენ თ-დი ლ. ლ. ჩერქეზიშვილი და ნ. დ. ერისთავი. ზედამხედველ კომიტეტის სარეორგანიზაციოდ აჩეულ იქმნენ თ-დი ექიმი ა. ნ. დიასამიძე, ი. ა. ბარათაშვილი, ვ. დ. თულაშვილი და მასწავლებელი ხრამელაშვილი. ამათში ექიმმა დიასამიძემ უარი განაცხადა რწმუნებულთა კრებაზედვე დადგენილ იქმნა მოკლე-ვადიანი სესხები, გარდა ტფილისის გუბერნიისა, სხვა გუბერნიაშიც გასცეს ბანკმა, თუ რომ ბანკის წყაროები აიტანსო. არქიტექტორის მოწვევაც ბანკის გამგეობას დაევალა.

◆ როგორც შევიტყეთ, სემინარიის რექტორად ნამყოფ ნიკანდრის წასვლის შემდეგ, სემინარიის დროებით მთავრობას დაწვრილებით უანგარიშნია ახალ შენობის შესავალ-გასავალი და აღმოჩენილა, რომ მის დამთავრებისათვის, გარდა სინოდისაგან დამტკიცებული ხარჯთ-აღრიცხვაში აღნიშნულ ჯამისა, არის საჭირო კიდევ არა ნაკლებ 44 ათასი მანათისა. ეს დამატებითი ხარჯი გამოუწვევია იმ გარემოებას, რომ სემინარიის მთავრობას აღმაშენებელ კომიტეტთან ერთად სინოდის ნება-დაურთველად, რამდენიმე შენობა აუგია და თვით უმთავრეს შენობაშიაც ბევრი ცვლილება მოუხდენია.

◆ ორშაბათს, 27 ივნისს, ტფილისის სათავად-აზნაურო საადგილ-მამულო ბანკში მოხდა **საჯარო ვაჭრობა ტფილისის მამულებისა.** სულ გასაყიდად დანიშნული იყო 20 მამული 325,988 მან. 91 კაპ. თავნი ვალით. ამ ოც მამულში გაიყიდა სულ 6 მამული 71,000 მანათად. ამ ექვს მამულზე თავნი ვალი დარჩენილი იყო 64,872 მან. 50 კაპ. დარჩა გაუსყიდავი სულ 14 მამული, რომელზედაც თავნი ვალია 261,116 მან. 41 კაპ. ამ მამულების ხელმეორედ საჯარო ვაჭრობა დანიშნულია 14 ივლისს.

◆ ეს ერთი კვირაა, ზემო-ავჭალის მცირეწლოვან ახალშენის **მასწავლებლები გაფიცულან** და ახალშენისათვის თავი დაუნებებიათ. მასწავლებლები ითხოვენ, როგორც სხვაგან, ჩვენც საზაფხულოდ შესვენების ნება მოგვეცესო.

◆ კოლეჟსკი სეკრეტარმა ი. მ. ხრამელაშვილმა შუამდგომლობა აღძრა—ნება მიეცეს ქალაქ ბათუმში **სავაჭრო სკოლა დააარსოს.**

◆ დღეს, დილის 10 საათზე, სათავად-აზნაურო სკოლაში დანიშნულია კრება ღარიბ მოსწავლეთა დამხმარებელ საზოგადოებისა.

◆ **ინჟინერთა კრება დასრულდა.** კრება ერთხმად შეუერთდა იმ პლატფორმას, რომელიც რუსეთის ინჟენერთა კავშირმა შეიმუშავა. ადგილობრივ საკითხების გადაწყვეტა - კი გადაეცა ადგილობრივ ბიუროს.

◆ როგორც სოფ. კავთისხევიდან გვატყობინებენ, იქაურ აზნ. **კანდელაკებს თავიანთ ადგილ-მამული სამეთედოთ გაუციათ.**

◆ **სუმბათოვო.** 23 ივნისს საღამოს 9 საათზე, როდესაც საავარაკო მატარებელი № 718 მოდიოდა სუმბათოვსა და ხაშურს შუა, ვიღაც უცნობმა **რევოლვერი ესროლა და მოჰკლა კონდუქტორი აზანიდაშვილი.**

◆ **ბათუმი.** 24 ივნისს, დილის 8 საათზე, სად. ბათომის ყველა დაბალ და უფროს **მოსამსახურეებმა მუშაობაზე ხელი აიღეს.** სადგურზე დარჩა მხოლოდ მორიგი სადგურის უფროსის თანაშემწე.

◆ **სამტრედია.** 24 ივნისს ღამის 2 ს. 30 წ. სამტრედიასა და კოპიტნარს შუა, მე-67 ვერსზე, უცნობმა პირებმა რელსები აჰყარეს, რის გამო სახალხო მატარებელი № 3 ლიანდაგს გადასცდა. რამდენიმე ვაგონი დაიმსხვრა. მგზავრთაგან არავინ დაშავებულა.

◆ ხუთშაბათს, 23 ივნისს, წყნეთის ქუჩაზე, ეგრედ წოდებულ, „გოლანდიის" დუქანში, მიუხედავად საერთო გაფიცვისა, ვაჭრობა იყო გაჩაღებული. საღამოს 10 საათზე დუქანს ქვები დაუშინეს და ვიღაც უცნობმა რევოლვერიც ესროლა მედუქნეს, მაგრამ ასცდა.

◆ შაბათს, 18 ივნისს, ღამის 10 საათზე, ოლგას ქუჩაზე ვიღაც უცნობმა ცხენოსანმა რევოლვერი ესროლა ალექსი ანცაბაძეს, მაგრამ ვერ მოარტყა.

◆ შაბათს, 25 ივნისს, სოლოლაკში, ვოზნესენსკის ქუჩაზე შემდეგი ამბავი მოხდა: ზემოაღნიშნულ ქუჩაზე მცხოვრებ მღვდლის გულაბოვის ეზოში ფეხსადგილში ჩავარდნილა და დამხრჩვალა ქუთაისის გუბერნიის მცხოვრები გლეხი მეძმარიაშვილი. გვამი დიდის გაჭირვებით ამოუღიათ.

◆ მიხაილოვიდან გვატყობინებენ, რომ 24 ივნისს, როდესაც ტფილისის მხრიდან სწრაფი მატარებელი სადგურს უახლოვდებოდა, ბოროტგანზრახველნი დაეცნენ და ორივე მხრიდან სროლა აუტეხეს. არავინ დაშავებულა.

◆ ქართლ-კახეთის სამღვდელოებას დაუდგენია, რადგანაც სემინარიის შენობას ჩვენ საკუთრებათა ვთვლით გაყიდვის ნებას არავის მივცემთო.

◆ 25 ივნისს, ღამე, ერევნიდან 85 ვერსის მანძილზე მოუკლავთ ყარაული ხფანასი ეტიტარევი. მკვლელი, ვერ აღმოაჩინეს.

◆

ბნელი ძალები

იყო წყვდიადი საზარელი... ცა დაბურული... სამშობლოს მზე არ უნათებდა ქვეყნის შვილებს.., ბნელ-კუნაპეტით მოცულ არეში ადამიანი ბიჯს ვერ გადგამდა—სადმე საშინელ ხრამ-ჯურღმულში გადიჩეხებოდა...

ულრან ტყეებში, ველ მინდვრებში დაძრწოდნენ მხეცნი უშიშარნი, შეუპოვარნი, ამაყნი, გალაღებულნი... აღრჭენდნენ კბილებს, ბასრავდნენ ბრჭყალებს, თვალებს ცეცხლებრ აგუზგუზებდნენ ადამიანთა ჩასანთქმელად!..

იყო შიში, ძრწოლა და ძრწოლა საშინელი... ისმოდა კრულვა, წყევა და შეჩვენება ადამიანთა ბაგიდან. მარა ეს სუსტი, გაუბედავი ხმა სუსტადვე და მკრთალად ქრებოდა ბნელეთის სამყაროში, ისმოდა ვედრება, შებრალება, კვნესა და ჩივილი მარადის მდუმარე ზეცისადმი... ვინ შეისმენდა?..

ერთის მხრით საზარი კვნესა-გმინვა, მეორე მხრით ჯოჯოხეთური ხარხარი არე მარეს იკავებდა.

და ეს ხარხარი ხალხის კვნესას ნელ-ნელა ზრდიდა, აძლიერებდა, აფხიზლებდა გარეშე ძალთაგან ადამიანის შეკრულ-შებოჭილ სულის მისწრაფებას, და აქა იქ ამ წყვდიადის მეფობის ჟამს გამოიკაფდა სინათლის სხივი...

შეშფოთდენ მხეცნი, აღრიალდნენ, ახმაურდნენ სიბნელის მოყვარულნი და ამ სხივთა ჩასაქრობჩასანელებლად მიიწვიეს ბნელეთის ერთგული მოციქულები, მასი ყურ-მოჭრილი ფეხთა-მტვერნი,—დაავალეს მათ „დიადი" საქმე სხივთა ჩაქრობისა...

ისინიც ხალხის ნაოფლარ-ნაამაგარით გაკურატებული, მისგანვე წვითა და დაგვით აღზრდილნი თარეშობდნენ ხალხის ზურგზე...

ფათალოსავით შემოეკვრნენ ხალხის სულიერ ძალ-ღონეს და ფიიარ-წურბელასავით წუწნიდნენ მის მონაგარს!..

სხვათა შორის, აქ იყვენ ის პირმოთნე-მელაძეები, რომელთაც „იწამეს" ხალხი და იწამეს იმდენად, რომ „მასზე მიტანილ იერიში თავგანწირვით იგერებნენ"...

იყო წყვდიადი, იყო სიბნელე, გმინავდა ხალხი... გმინვა—ხმა გაიზარდა და დღეს მგრგვინავ, მქუხარე ხმათ იქცა, რომელიც მოედვა ზღვასა და ხმელეთს და ერთის ხელის შეხებით განადგურებას უქადის ბნელ ძალებს.

აშფოთდნენ ბნელეთის მოციქულნი—ცა და ქვეყანა იქცევა, მეორეთ მოსვლის ნიშნებია, უბედურება მოგველისო...

შექმნეს შავი რაზმები, რომელთა ძალით მოინდომეს ისტორიის ჩარხის უკუღმა დაბრუნება, ურცხვად დაურიგეს ხალხს რაღაც ფურცლები სათაურებით: „უფლებას დაემორჩილე", „ეკრძალენით ცრუ-მოციქულთა", „ღვთისა გეშინოდენ" და სხ. ამრიგად აქამდის ხანტნი, დამძოვრებულნი, ლეშნი ახლა ფეხზე დადგენ, რაკი მოულოდნელად სინათლემ გააშუქა მათი ბნელი მოქმედება, ფარდა ახადა მათს მოღალატეობას და წარუდგინა სასტიკი განაჩენი.

„ძრწოდინ, ბნელო ძალავ, წინაშე სინათლისა! ისტორიის უხილავი მარჯვენა მოქმედებს ხალხთან ერთად და მის სასტიკ სამსჯავროს წინაშე წამდგარია ის, ვინც მას პურის წილ ქვას აწვდიდა და თევზის წილ—გველს; ვისაც მის გონებაში სინათლის ნაცვლად სიბნელე შექონდა, ვინც მის სულსა და სხეულს განზრახ ანჩეულებდა და მტარვალთან ერთად სჭედდა მისთვის მონობის ბორკილებს...

დიაღ, შფოთავენ და ძრწიან, ვისაც ეს მრწარე განაჩენი შეეხება: ისინი ხომ არაოდეს და მით უფრო ასე „უდროოდ" არ მოელოდნენ გამოფხიზლებას და გათვითცნობიერებას იმ ხალხისას, რომელიც საუკუნოებით მათი გავლენის ქვეშ იმყოფებოდა და რომელმაც დღეს მქუხარე ხმით აღიარა, თუ ვის უფლებას უნდა ემორჩილებოდეს იგი და ან ვინ არის „ცრუ-მოციქული".

დ. ჭოლოველი.

რუსეთი

სახელმწიფოს დაცვის საბჭო ივნისის დამლევს დაიწყებს მოქმედებას.

◆ კურსკის გუბ. ბევრგან ცეცხლი ეკიდება სოფლებს. ფიქრობენ, ამის მიზეზი **საადგილ-მამულო მოძრაობა** არისო.

◆ კრემენჩუგის მაზრაში დიდი **საადგილ-მამულო მოძრაობაა.**

◆ ლიპეცკში ძლიერი **აგრალური მოძრაობა** დაიწყო (ნ. ჟ.).

◆ ხარკოვის გუბერნიის ზოგიერთ მაზრაში **სოფლებს ცეცხლი ეკიდება.** სოფლელები ყველაფერს ანადგურებენ (ნ. ჟ.).

◆ ნიჟეგოროდის გუბ. ზოგიერთ მაზრაში ძლიერი **აგრარიული მოძრაობაა.**

◆ სიბირსკის გუბ. ზოგიერთ მაზრაში **აგრარული მოძრაობა** დაიწყო.

◆ მინსკის გუბერნიის ზოგიერთ მაზრაში **აგრარული მოძრაობა დაიწყო.**

◆ ეკატერინოსლავში **საერთო გაფიცვა** დაიწყო (რ. ს.).

◆ ორიოლში **გაიფიცნენ** ხელოსნები, პარიკმახერები და ნოქრები; ტრამვაის მოსამსახურეები და მეეტლებიც აპირობენ გაფიცვას (ნ. ჟ.).

◆ დომბროვის ყველა მადნებში **გაფიცვა დაიწყო.** შეჩერდა მუშაობა აგრეთვე სასნოვიცაში და სტრეემიცაში. გაფიცულები ძალმომრეობას ერიდებიან (რ. ს.).

◆ პეტერბურგში ძმ. ვოროგუნინების ქაღალდის ქარხანაში **გაფიცვა** დაიწყო.

◆ პეტერბურგშივე დაიწყო **გაფიცვა** ნევის გემთა ამშენებელ და მექანიკურ ქარხანაშიაც.

◆ ჩენსტოხოვის პოლიცმეისტერს **ესროლეს ყუმბარა.** (ნ. ჟ.).

◆ ოდესაში ვიღაც უცნობ კაცს უნდოდა ჯარებისთვის **ესროლა ყუმბარა**, მაგრამ პოლიციამ შენიშნა და დატუსაღებას უპირებდა; მაგრამ მან იქვე მოიკლა თავი (ნ. ჟ.),

◆ ოდესაში ვიღაც უცნობმა პირმა **რევოლვერი ესროლა** საპოლიციო უბნის ზედამხედველს დოლგჩევს და მძიმედ დასჭრა.

◆ კავკავის რკინის გზის გამგეობამ **ნაკლებ ადგილებზე გადაიყვანა სასჯელის ნიშნად** ყველა ის ტელეგრაფისტი, რომელთაც [illegible] მგომარეობის გაუმჯობესება ითხოვეს (ს. ყ.).

კორესპონდენცია

ქ. გორი, 23 ივნისი. სამშაბათს, 21 ივნისს, გორში დაიწყო საზოგადო გაფიცვა და ამით ტფილისელებს სრული სოლიდარობა გამოუცხადეს. გაიფიცნენ ყველა დარგის ხელოსნები, მედუქნეები, მაღაზიის პატრონები, მეეტლეები, წყლის მზიდველები, მედროგეები, მუშები, ხაბაზები, ყასბები, მიკიტნები და სხვა. გორში ყოველ გვარი მიძრაობა შესწყდა. პური, ხორცი და ღვინო აღარსად იშოვებოდა. დილა-ადრიანადვე ტფილისის ქუჩაზე, ოთარიძის მაღაზიების წინ, კარგა ბლომა ხალხი შეიკრიბა. ხალხში პროკლამაციები გადაჰყარეს, სადაც აღნიშნული იყო, რა უნდა მოეთხოვა ხალხს მთავრობისთვის.

რადგან პური აღარ იშოვებოდა, გორის სატუსაღოშიაც არეულობა მოხდა. საღამოთი მივიდა იქ მაზრის უფროსი რამდენიმე კაზაკით და დაამშვიდა. 23 ივნისს ცხოვრება ჩვეულებრივ ფარგალში ჩადგა.

ამ რამდენისამე დღის წინად, აქ, საღამოხანზე, რევოლვერი ესროლეს ჟანდარმთა უნტერ-აფიცერს სიუსუკალოვს. ტყვია მარჯვენა ხელში მოხვდა. ამბობენ, ხელი სამუდამოდ დაშავდებაო.

გ. ნამორაძე.

◆

ღამის დეპეშები

(რუსეთისა და პეტერბურგის სააგენტოებისაგან)

ტოკიო, 27 ივნისი. მიშჩენკოს უკავია პოზიციები ლიენხუაპანსა და ტამპინჩაოს შუა. რუსების რაზმი ჩანტუსთან ახალ ჯარებით გაძლიერებულია. „კოკუმინი" გადმოგვცემს ერთ აფიცრის სიტყვებს, რომ რუსების პოზიციები უცვლელად რჩება. უმთავრესი საგერი პოზიციები ჩანჩუნსა და გირინს გასწვრივ არის. უმთავრესი ჯარი სდგას გუნგანტიეპასთან, ფონგვას აღმოსავლეთით 25 მილის მანძილზე.

ლონდონი. ამბობენ, რუსეთის მთავრობას 15 დიდი გემი დაუქირავებია ტყვეების გადმოსაყვანად იაპონიიდან.

კორუნია. რუსეთის კრეისერი „დნეპრი" ვიგოს მოვიდა და ნახშირს თხოულობს.

სევასტოპოლი, 27 ივნისი. ადმირალ ჩუხნინის რაზმი მოვიდა კუსტენჯში და ნახა „პოტემკინი" დაზიანებული. მანქანების განყოფილებაში ბლომად წყალი იდგა. ფიქრობენ, რომ მეზღვაურებმა როცა „პოტემკინიდან" გადავიდნენ, გააღეს ძირის კარი და გემში წყალი შეუშვეს.

მოსკოვი, 27 ივნისი. მოსკოვის გენერალ-გუბერნატორმა ტელეგრამები გაუგზავნა ყველა ერობიან გუბერნიების გუბერნატორებს და სთხოვა გააფრთხილონ ერობათა წარმომადგენელნი, რომ 6 ივლისისთვის დანიშნულ საერთო საერობო კრებაზე დასასწრებლად არ წამოვიდნენ, რადგან ეს კრება აკრძალულიაო.

პეტერბურგი, 27 ივნისი. გამოცემულია ახალი კანონი სახელმწიფო ბანკის ანგარიშების გადასინჯვის შესახებ. გადასინჯვა დავალებული აქვს სახელმწიფო კონტროლს და ბანკის საბჭოს განსაკუთრებულ კომისიასაც.

ვარშავა, 27 ივნისი. გაიფიცნენ მეპურეები.

პეტერბურგი, 27 ივნისი. სახელმწიფო საბჭოს სურს, რომ რუსეთის წეს-წყობილება დამყარებული იყოს იმ ბრძანებებზე და კანონებზე, რომელთა წყარო ხელმწიფეს სურვილია. საჭიროა იმ ნიშნების გარკვევა, რომელიც აუცილებელია იმისათვის, რომ რამე განკარგულება შეიქმნეს კანონად. ყოველივე ბრძანება შეიძლება შეიქმნეს კანონად მხოლოდ იმ წესით, რომელიც სახელმწიფოს ძირითად კანონებში ნაჩვენებია, ამავე კანონებში ნაჩვენებ წესით შეიძლება არსებულ კანონების შეცვლა ან გაუქმება. სენატმა არ უნდა გამოსცეს კანონად ის განკარგულება, რომელიც გამოცემულია ძირითად კანონებში ნაჩვენებ წესის დარღვევით. მინისტრებმა უნდა აცნობონ სენატს ყველა განკარგულება, რომელსაც გამოსცემენ განსაკუთრებულ უფლებების თანახმად. ამ განკარგულებებში ისეთი რამე თუ არის, რაც კანონებში მოხსენებული არ არის და რაც ექვს თვეზე მეტ ხანს უნდა დარჩეს ძალაში, იმ შემთხვევაში მინისტრმა სათანადო კანონის გამოცემა უნდა ითხოვოს.

ნეაპოლი. ნეაპოლის არქიეპისკოპოსი, კარდინალი პრისკო ასტის გერცოგთან მივიდა სადარბაზოდ მეფის სასახლეში. ამ ამბავს დიდს მნიშვნელობას აძლევენ, როგორც კვირინალისა და ვატიკანის ურთიერთ დამოკიდებულობის გამომხატველს.

დროებითი რედაქტორი ფ. გოგიჩაიშვილი.
გამომცემელი თ. პავლე ი. თუმანიშვილი.

განცხადებანი

ახალი წიგნი
გამოვიდა და იყიდება ყველა წიგნის მაღაზიაში,
აგრეთვე „ივერიის" რედაქციაშიაც
ნაწერები
პეტრე უმიკაშვილისა
გამოცემა „ცისკარი"-ს ამხანაგობისა.
წიგნში ჩართულია ავტორის სურათი და რამდენიმე ილუსტრაცია.
ფასი 30 კაპ. (30—17)

დაიბეჭდა და ისყიდება ახალი წიგნი
ბრძოლა არსებობისათვის
დრამატიული პოემა 4 მოქ. და 7 სურათად
და სხვადასხვა ლექსები და პოემები დ. გაბრუაშვილისა. ისყიდება წერა-კით. გამ. საზოგ. და სხვა წიგნის მაღაზიებში. ფასი 60 კ. (30—6—8)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 28 iюня 1905 г.

ელექტრონით მბეჭდავი „ცისკარი", ფრეილინის ქ., № 5.